

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Ezelstraat 2

Brugge, West-Vlaanderen

2023J181

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEURS:

Aaron Willaert, Merlijn De Baene

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. BUREAUONDERZOEK [BO]	3
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.1.2 De onderzoeksopdracht	5
1.1.3 Het projectgebied	6
1.2 ASSESSMENT	9
1.2.1 Landschappelijk kader	9
1.2.2 Historisch kader	14
1.2.3 Archeologisch kader	30
1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK	38
BIBLIOGRAFIE	i
BIJLAGE	vi

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de realisatie van een renovatieproject in de Ezelstraat, Brugge, provincie West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 312 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 281 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Brugge. Het projectgebied situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 100 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 300 m² bedraagt.

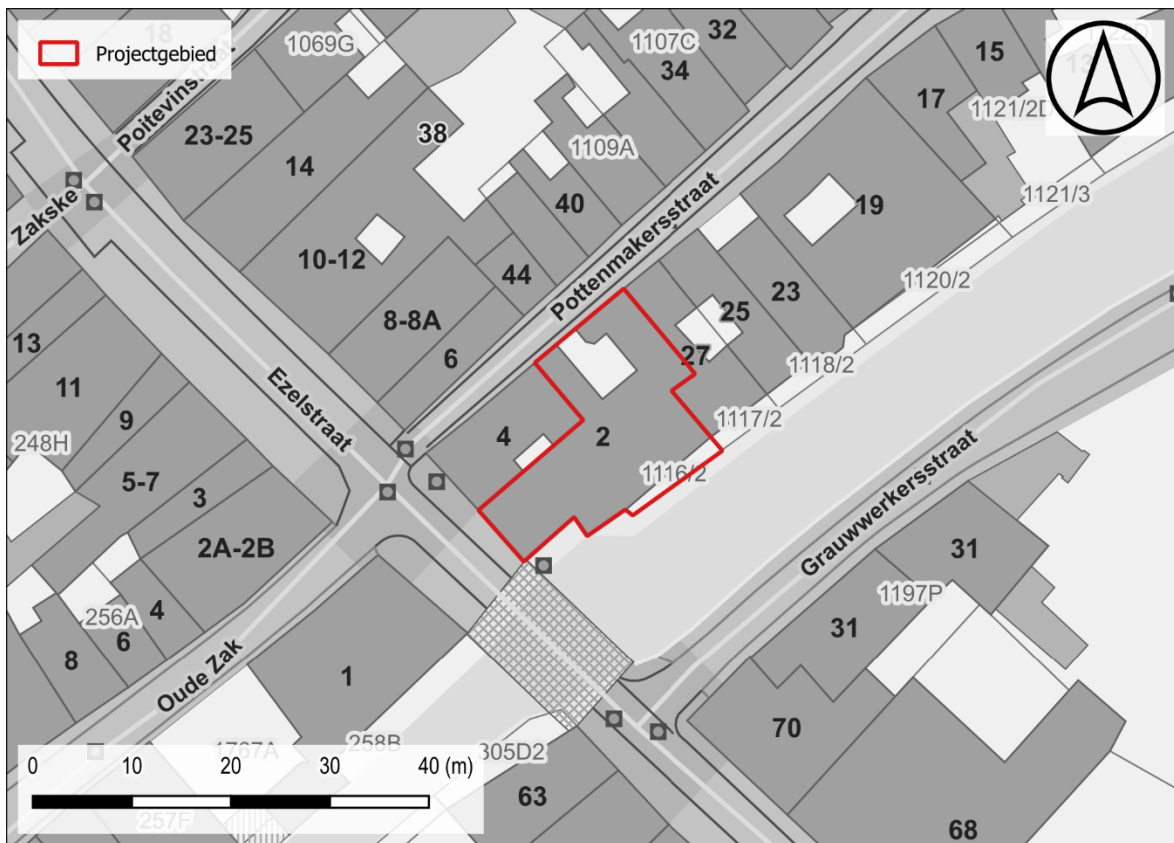
RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie en aansluitend landschappelijk bodemonderzoek op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. BUREAUONDERZOEK [BO]

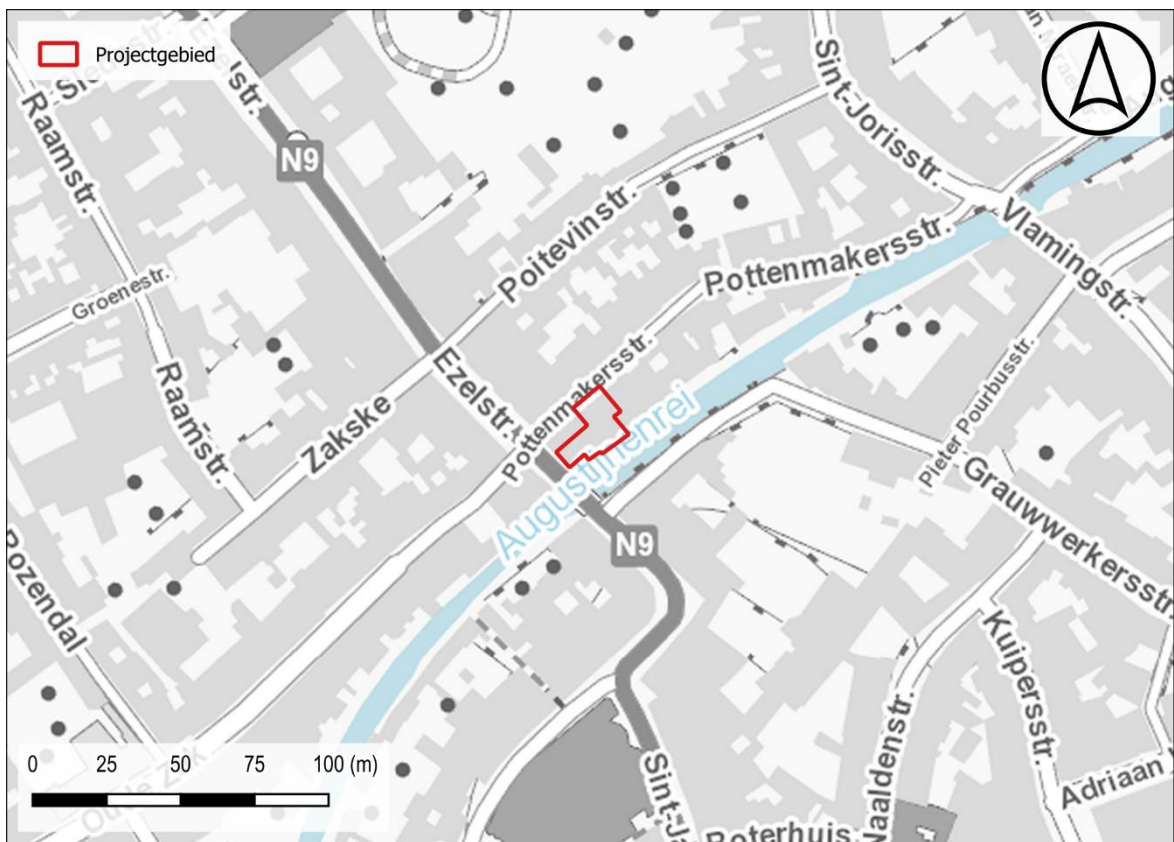
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2023J181	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 69750	Y ₁ : 211906
	X ₂ : 69796	Y ₂ : 211939
KADASTER	Brugge, Afdeling 5, Sectie E, nr's: 1116a, 1116/2	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1 en 2	
OPZET INITIATIEFNEMER	Figuur 4	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)

1.1.2 De onderzoeksopdracht

1.1.2.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

“Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.”
– CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Wat is de trefkans op intact bewaarde archeologische aanwijzingen?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

1.1.2.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO

RUBEN WILLAERT NV werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van Ruben Willaert NV. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. Hierin werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op geopunt.be, dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be, cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder dezelfde noemer verzamelen we alle opgestelde archeologienota's vanaf 2015.

1.1.3 Het projectgebied

1.1.3.1 Archeologische voorkennis

Het projectgebied ligt in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Brugge en dus ook binnen de UNESCO werelderfgoed bufferzone van de stadskern Brugge. Het burgerhuis op dit perceel is daarnaast erkend als beschermd monument.

1.1.3.2 Ruimtelijke situering

Het plangebied ligt in het Ezelstraatkwartier, in het centrum van Brugge, provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied is gelegen langs de Speelmansrei, aan de Ezelsbrug. Aan westelijke zijde grenst het terrein aan de Ezelstraat, ten noorden ligt de Pottenmakersstraat. De Grote Markt ligt ca. 400 m ten zuidoosten.

Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.1.3.3 *Geplande bodemingrepen*

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 311 m².

Op heden is het overgrote deel van het projectgebied bebouwd, de rest van het terrein is verhard. Binnen de projectgrenzen situeert zich een burgerhuis met een kern uit de 16^e – begin 17^e eeuw. Dit burgerhuis is beschermd als monument.

Het project omvat de herinrichting van deze voormalige woning met handelsruimte en werkplaats naar 3 meergezinswoningen.

De opdrachtgever plant vooreerst de sloop van een deel van het gebouwenbestand. In totaal wordt ca. 57 m² aan bebouwing gesloopt. Deze bebouwing valt net buiten het als monument beschermde deel van het gebouw.

Na de noodzakelijke sloopwerken wordt nieuwe buitenaanleg voorzien over een oppervlakte van ca. **86 m²**. Voor deze buitenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv. Centraal onder de vloerplaat worden 2 nieuwe putten voorzien. Over een gecombineerde oppervlakte van ca. 10 m² zal hier een bodemingreep nodig zijn van ca. 2 m-mv. In kader van de geplande ontwikkeling zal tevens nieuwe riolering worden aangelegd. Voor deze riolering wordt een sleuf uitgegraven van ca. 50 cm breed en 80 cm diep. De riolering die doorloopt tot binnen het monument wordt aangelegd binnen het kelderniveau.

De bestaande kelder situeert zich op een diepte van ca. 275 cm-mv. De vloerplaat zal opnieuw worden aangelegd over een oppervlakte van **ca. 195 m²**. Het nieuwe nulpas wordt op dezelfde hoogte voorzien als het bestaande nulpas. Er zal over de volledige kelderzone een bodemingreep plaatsvinden van ca. 30 cm.

Figuur 4: Te slopen zone weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Te slopen zone weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.2 ASSESSMENT

1.2.1 Landschappelijk kader

Het plangebied is gelegen binnen **stedelijke gebieden en havengebieden**. Vanwege de ligging binnen verstedelijkt gebied geeft de bodemkaart geen informatie weer met betrekking tot bodemopbouw of archeologische bewaringscondities. Het sediment bestaat normaliter uit zand maar gelet op de ligging binnen een historische stadskern dient rekening gehouden te worden met een complexe verticale stratigrafische situatie waarbij meerdere ophogingspakketten en leefniveaus aanwezig kunnen zijn tot op aanzienlijke diepte. Tevens kan niet uitgesloten worden dat bodemontwikkeling in de top van de Pleistocene afzettingen is bewaard onder ophogingspakketten.

Brugge is gelegen op de overgang van de zandstreek en de kustpolders. De stad ontwikkelt zich op drie zandruggen aan de Reie, de rivier die als hoofdader de stad doorkruiste van zuid naar noord. De historische kern van Brugge vertoont een eivorm en wordt begrensd door de laatmiddeleeuwse vestinggordel. Deze eivorm is duidelijk waar te nemen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen.

Het projectgebied situeert zich op de noordelijke helling van een zandige opduiking aan de noordzijde van de Reie. Vanuit deze opduiking is de stad Brugge tot ontwikkeling gekomen. De hoogteligging van het terrein ligt tussen de ca. 4.9 – 7.8 + m TAW en helt duidelijk af richting de Speelmansrei

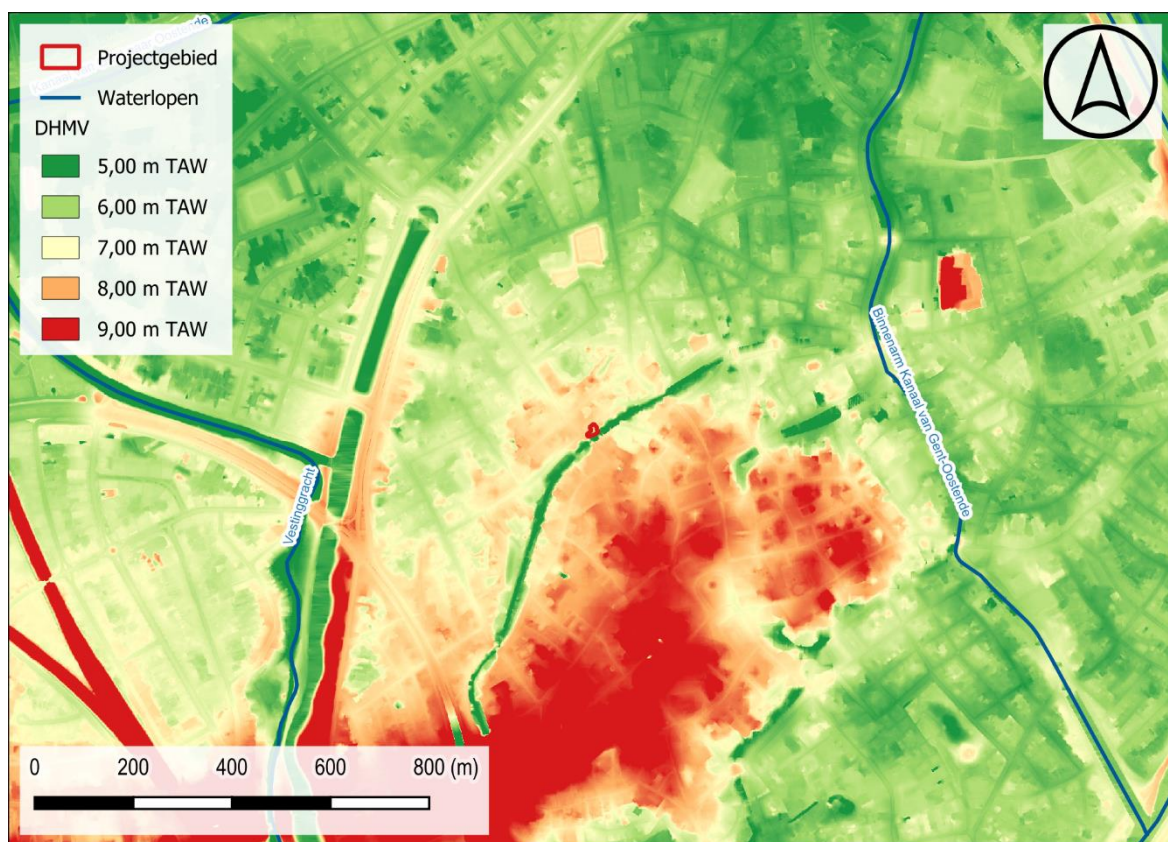
Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Beernem** (Formatie van Aalter). De Formatie van Aalter bestaat voornamelijk uit ondiep-mariene of kustnabije zandige sedimenten en komt enkel voor in het noordoosten van West-Vlaanderen en het noordwesten van Oost-Vlaanderen.

Het Lid van Beernem bestaat uit een licht-glauconiet- en glimmerhoudend fijn kleiig zand met fijnzandige kleibandjes en zeer veel dunne zandsteenbankjes (veldsteen). Dit lid werd afgezet onder lagunaire of wadden-omstandigheden.

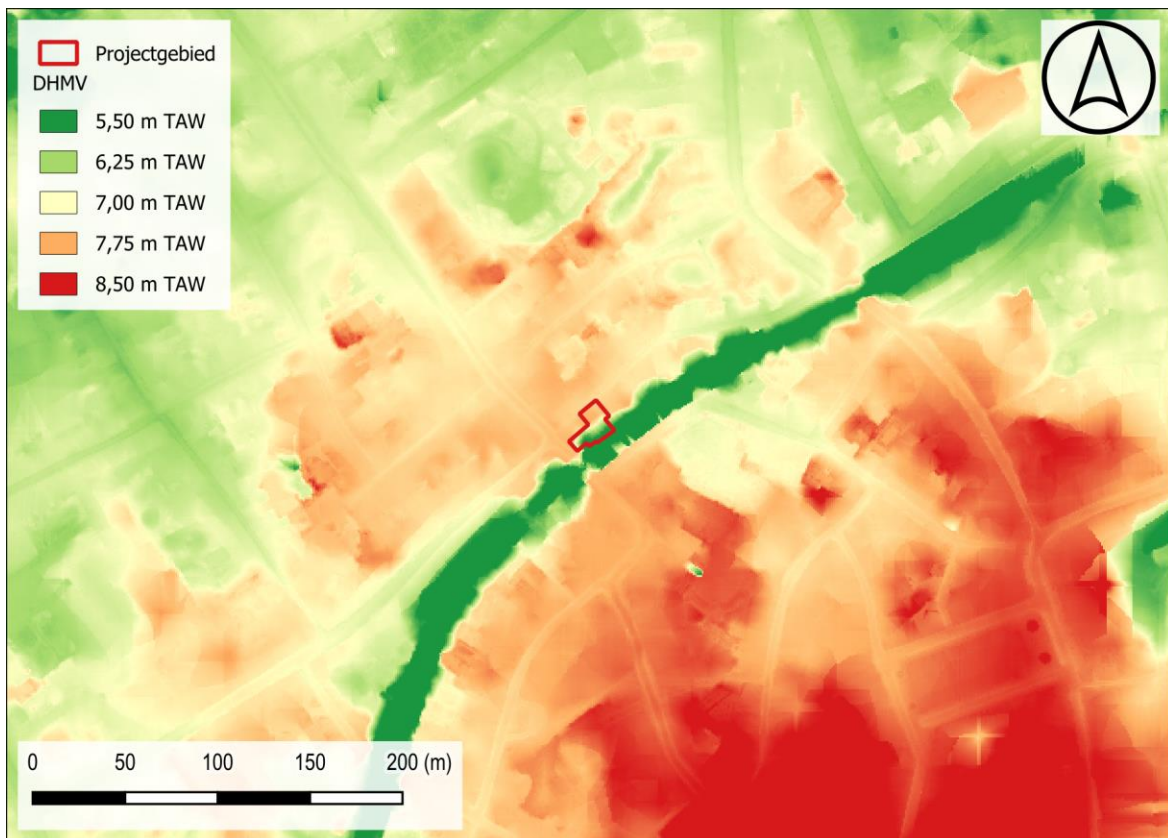
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

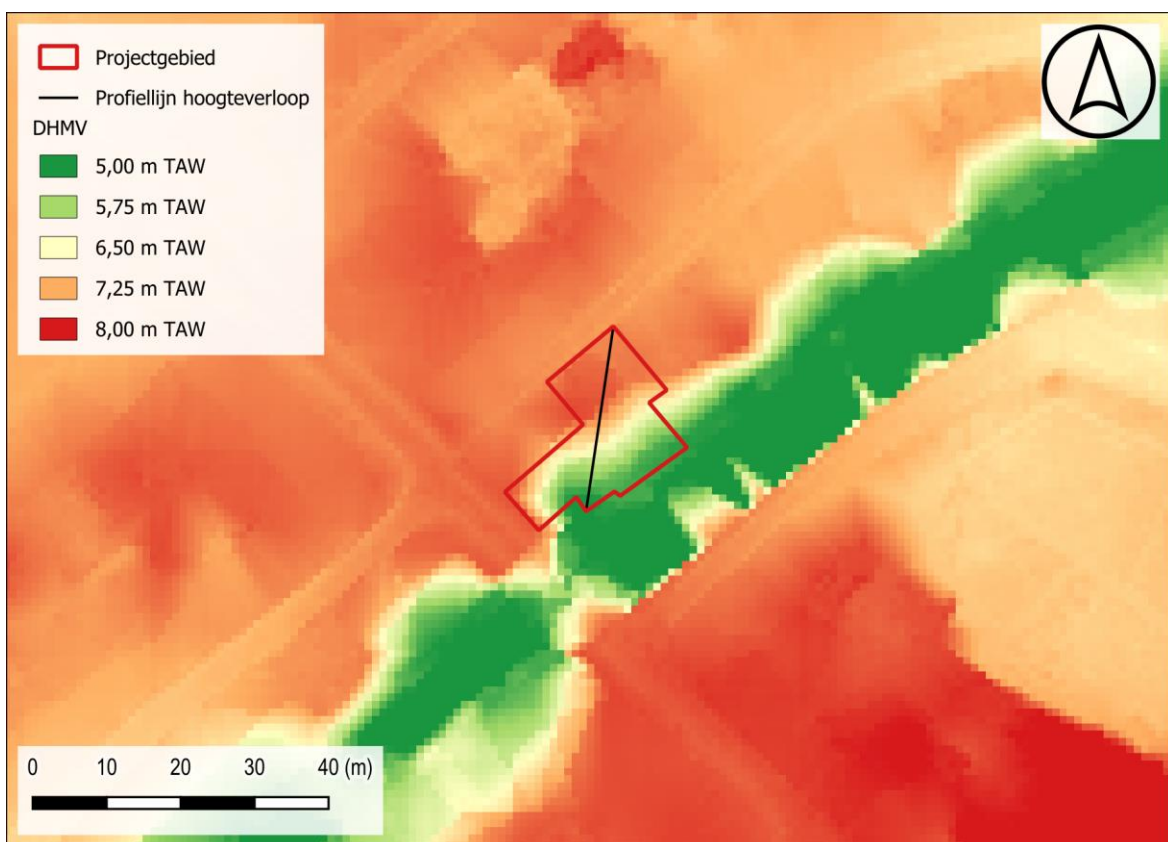
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

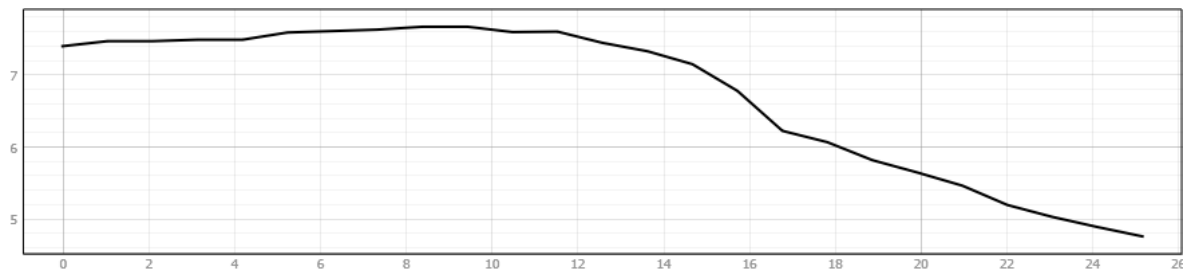
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

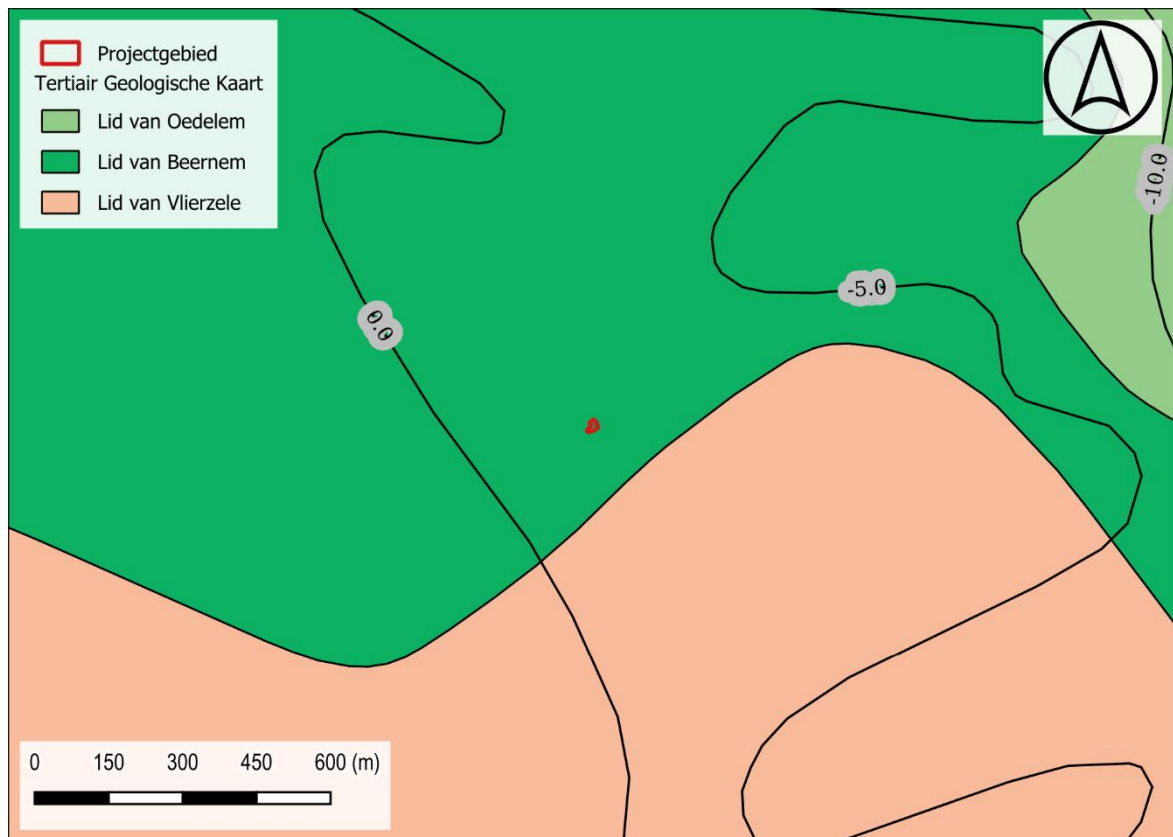
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

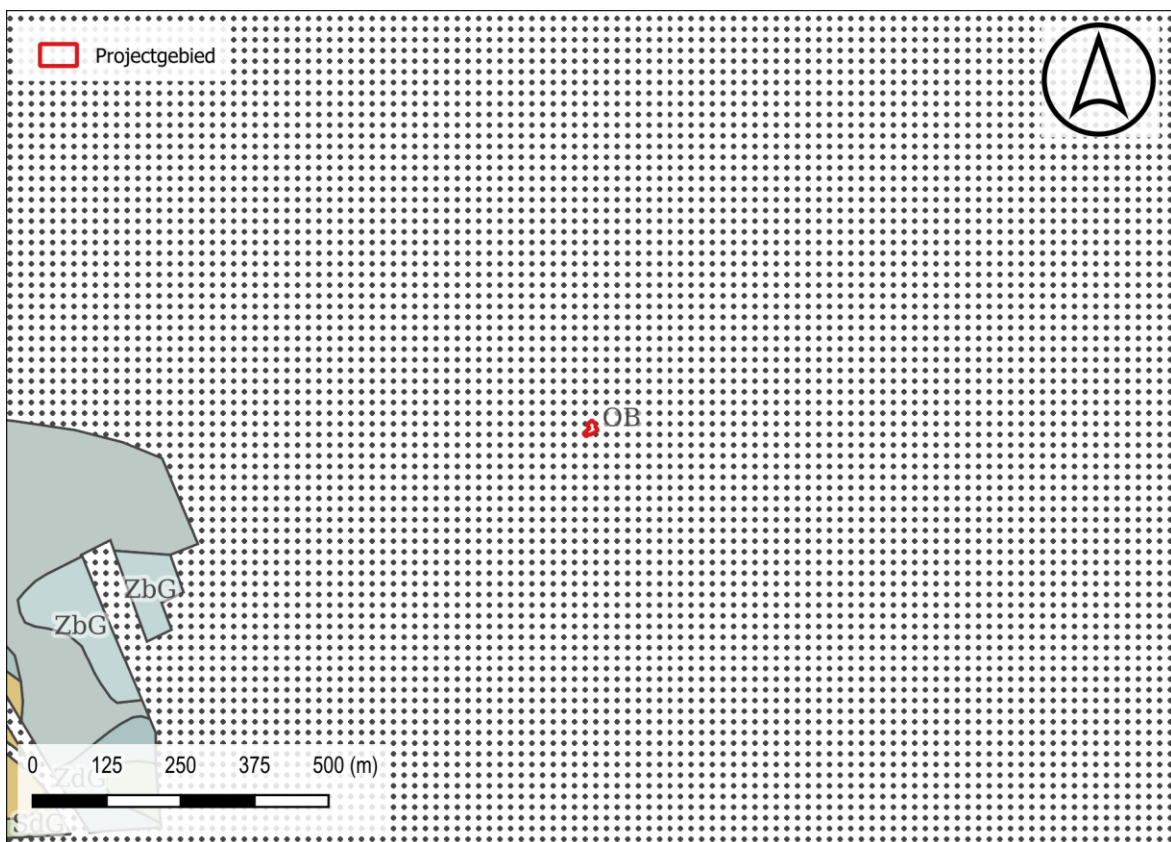
Figuur 10: Hoogteverloop NO-ZW

Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)

1.2.2 Historisch kader

I. Brugge

1.2.2.1 Prehistorie

De oudste sporen op het huidig grondgebied van Brugge dateren uit het einde van de oude steentijd, meer bepaald uit het Allerød (11.950 - 10.760 v.Chr.)². Menselijke aanwezigheid (van het type Federmesser-cultuur) werd o.a. vastgesteld in Steenbrugge en Rijckeverde. Het gaat om een kleine groep jagers-verzamelaars die kortstondig verbleven op deze locaties.

De middensteentijd (ca. 10.000 - 5.000 v.Chr.) wordt gekenmerkt door een opwarming van het klimaat. Jagers-verzamelaars vestigen zich in deze periode op de hogere dekzandruggen, zoals bijvoorbeeld op de helling van de dekzandrug ten noorden van de Assebroekse Meersen en op de rug die de Meersen scheidt³.

De evolutie van jagers-verzamelaars naar sedentaire boeren, die zelf voedsel produceren en dieren domesticeren, vindt plaats rond ca. 5000 v.Chr. In de omgeving van Brugge ontbreken (voorlopig) sporen uit het vroege neolithicum⁴. Vondsten uit deze periode komen voor als residueel materiaal, m.a.w. oudere vondsten in jongere contexten. De gepolijste bijlen die de voorbije decennia op het grondgebied van Brugge aangetroffen zijn, zijn ruim te situeren in de midden of late nieuwe steentijd en het begin van de vroege bronstijd⁵. Bewoningssporen *in situ* werden bijvoorbeeld aangetroffen in Sint-Michiels (Brugge).

Enkele vondsten uit de binnenstad dateren uit het einde van de nieuwe steentijd (ca. 2000 v.Chr.). Een klokbeker en een vuursteenafslag werden aangetroffen op de rand van een natuurlijke depressie, opgevuld met veen. Deze situeerde zich ter hoogte van de Willemstraat⁶. Fragmenten van een tweede klokbeker werden aangetroffen ter hoogte van de Boeveriepoort⁷. Vermoedelijk leefde de klokbekercultuur in onze streken door tot ca. 1800 v.Chr.

Door de afnemende snelheid van de zeespiegelstijging is de volledige kustvlakte rond ca. 1000 v.Chr. geëvolueerd tot een veenlandschap. Het onderzoek van de voorbije decennia heeft heel wat informatie opgeleverd over de grafcultus uit de bronstijd. Op het grondgebied van Brugge zijn diverse voorbeelden van circulaire grafheuvels gekend. Nederzettingssporen uit deze periode daarentegen komen slechts zeer beperkt voor. Er kan verwezen worden naar sporen, aangetroffen in Sint-Andries (site Refuge en site Kosterijstraat)⁸.

Tijdens de ijzertijd, vanaf ca. 800 v.Chr. wordt de kustvlakte gekenmerkt door erosie en een sterke uitbreiding van het net van getijdengeulen. Zgn. La Tène-aardewerk werd aangetroffen bij werken aan een huizenblok tussen het Biskajerplein, de Wijnzakstraat en

² VAN ACKER 1986, 96.

³ SOERS 1987, 33-35

⁴ HILLEWAERT E.A. 2011, 22.

⁵ HOLLEVOET & HILLEWAERT 1997/1998, 193.

⁶ DE WITTE 1992, 33-45.

⁷ HOLLEVOET E.A. 2011, 26.

⁸ HILLEWAERT 2003, 264.

het Sint-Jansplein⁹. Gelijkaardig aardewerk werd ook aangetroffen op de eerder vermelde site Refuge.

1.2.2.2 Romeinse periode

Gezien de locatie van het projectgebied in de historische binnenstad van Brugge, werd ervoor geopteerd om in dit overzicht enkel de belangrijkste Romeinse vondsten/vindplaatsen in het centrum van de stad te belichten.

Eerst en vooral dient gefocust te worden op het Romeinse wegennet en het verloop hiervan binnen de begrenzing van de binnenstad¹⁰. Het is algemeen bekend dat de Steenstraat een aftakking is van de baan Cassel – Doornik. Deze weg vertrekt vanuit Steenvoorde en loopt over Poperinge en Werken (gem. Kortemark) tot Brugge. Hier sluit de weg ten westen van de Smedenpoort aan op de Zandstraat. Hoe de weg vanaf de Smedenpoort precies verloopt, blijft nog steeds onderwerp van vele discussies¹¹. In elk geval zal de omgeving van de Zilverstraat doorkruist zijn, waarna de weg de huidige Markt dwarste en verder liep richting Burg. In deze zone moet zich een brug bevonden hebben, die de oversteek over de Reie mogelijk moest maken. Het verdere verloop is opnieuw onduidelijk. Mogelijk liep de weg ter hoogte van de Langestraat verder om het grondgebied Brugge via de Kruispoort te verlaten.

Hoewel de site Fort Lapin zich strikt genomen niet binnen de binnenstad bevindt, wordt het -gezien het belang van de nederzetting- toch kort vermeld¹². Op het einde van de 19de eeuw werden n.a.v. de uitbouw van een nieuwe Brugse haven (het huidig Groot Handelsdok) verschillende Romeinse vondsten aangetroffen. De vele vondsten wijzen erop dat deze uitgestrekte site één van de belangrijkste sites uit de kuststreek was. In de onmiddellijke omgeving van deze site werden in de 19de eeuw ook restanten van Romeinse vaartuigen aangetroffen. Voor meer informatie kan verwezen worden naar *Een nieuwe kijk op de boot van Brugge*, gepubliceerd in *Op het Raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*¹³.

Ook in de binnenstad kwamen reeds op verschillende plaatsen Romeinse sporen aan het licht¹⁴. Wat deze vindplaatsen betreft, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de locaties waar residueel materiaal of losse vondsten aangetroffen zijn en de locaties waar effectief sporen *in situ* aangetroffen zijn.

Wat de eerste categorie betreft, kan verwezen worden naar de volgende vindplaatsen: de Potterierei, de Snaggaardstraat, 't Zand, Zwijnstraat en Langerei 7¹⁵.

Wat de sites met *in situ* bewaarde sporen betreft, kan vooreerst verwezen worden naar de site Wulpenstraat¹⁶. Deze Romeinse bewoningskern situeert zich vermoedelijk langs dezelfde getijdengeul als de site Fort Lapin, maar dan wel op de andere oever. De geul moet deel uitgemaakt hebben van een netwerk dat de verbinding vormde tussen de Reie en de getijdengeulen die de zee en het achterland verbonden. Het is aan te nemen dat de Reie

⁹ HILLEWAERT 1995B, HILLEWAERT 1996.

¹⁰ HOLLEVOET 2011A, 42-45.

¹¹ Mogelijke tracés zijn via de Noordzandstraat en het Sint-Amandstraatje of over de Zuidzandstraat en de Steenstraat (RYCKAERT 1991, 23).

¹² HOLLEVOET, 1991B, 46-50.

¹³ VLIERMAN 2011, 49.

¹⁴ HOLLEVOET 1991B, 51-52

¹⁵ Respectievelijk: JACOBS & VERHAEGHE 1980, 82. HILLEWAERT 1991C. HILLEWAERT 2000A, 161. HILLEWAERT 1991D.

¹⁶ HOLLEVOET 1991B, 52.

via deze geul afwaterde in het overstromingsgebied. Vermoedelijk werd deze geul- of één van zijn vertakkingen- ook aangetroffen bij boringen langs de Verversdijk¹⁷.

Ook op de Brugse Burg worden sinds de jaren zestig van vorig eeuw vondsten uit de Romeinse tijd aangetroffen. De meeste vondsten die *in situ* voorkwamen, kwamen aan het licht bij de bouw van de *Holiday Inn Crowne Plaza*¹⁸. De vondsten situeerden zich in de top van een veenlaag, die de opvulling vormde van een natuurlijke depressie. Deze depressie sloot duidelijk aan op de helling van de dekzandrug. Het is dan ook vrij waarschijnlijk dat het vondstmateriaal afkomstig is van een Romeinse nederzetting, die zich situeerde op de top van de dekzandrug.

Ter hoogte van de Zilverstraat werden verschillende sporen *in situ* aangetroffen, ingegraven in het dekzand¹⁹. Deze vondsten uit de 2de en 3de eeuw n. Chr. zijn interessant, rekening houdende met het feit dat de Zilverstraat zich vlakbij het veronderstelde tracé van de Zandstraat situeert. Vermoedelijk strekte de nederzetting zich verder uit in noordelijke richting. Mogelijk moeten de vondsten die aangetroffen zijn aan de overkant van de Zilverstraat, op de locatie van het vroegere cinemacomplex Kennedy, eveneens met deze nederzetting in verband gebracht worden²⁰.

Het voorkomen van Romeinse sporen *in situ* lijkt ten oosten van de Reie beperkter. Hier kan verwezen worden naar de site Garenmarkt. Het aardewerk dat aangetroffen werd in een sterk organische opvullingslaag van een natte depressie, wijst op de aanwezigheid van een nederzetting in de onmiddellijke omgeving. Verdere gegevens m.b.t. deze bewoningskern ontbreken (voorlopig).

1.2.2.3 Vroege middeleeuwen

Tijdens de Merovingische periode bevinden zich op het raakvlak van zandstreek en kustvlakte verscheidene nederzettingen. In de historische binnenstad daarentegen zijn slechts weinig Merovingische vindplaatsen bekend; in vele gevallen gaat het dan nog om sites waar vroegmiddeleeuwse vondsten voorkomen in jongere contexten. Voorbeelden hiervan zijn de site Zwijnstraat en de Burg²¹. Wat de Burg-site betreft, dient wel een mogelijk laat-Merovingisch/vroeg-Karolingisch haardje in de hoek van het Oude Gerechtsgebouw en de Griffie vermeld te worden²². Wat de *in situ* vondsten in de historische stadskern betreft, kan verwezen worden naar de site Sint-Jansstraat²³.

Het gebied, waaruit het latere Brugge zou ontstaan, maakte tijdens de vroege middeleeuwen deel uit van tenminste 2 verschillende administratieve eenheden, nl. de *pagus Flandrensis* en de *pagus Rodanensis*²⁴. Volgens de hypothese van J. Noterdaeme ontstond het latere Brugge op de grens van twee uitgestrekte oerparochies die deel uitmaakten van die administratieve districten, nl. Snellegem (*pagus Flandrensis*) en Sijsele (*pagus Rodanensis*)²⁵. Volgens deze hypothese functioneerde de Reie als grens van beide

¹⁷ HILLEWAERT 2000b, 155.

¹⁸ THOEN 1991, 143-147.

¹⁹ DE WITTE 1988, 18-20.

²⁰ HILLEWAERT 2004, ONLINE: <http://www.raakvlak.be/nieuwsbrief.php?itemno=69>

²¹ HILLEWAERT 1991b. Hollevoet 1991,

²² DE WITTE 1988, 26-27.

²³ HILLEWAERT 2000.

²⁴ HOLLEVOET 2011c, 103.

²⁵ NOTERDAEME 1957. NOTERDAEME & DEKKERS 1955. In de publicatie *Op het raakvlak van twee landschappen* wordt vermeld dat de stichting van de Sint-Salvatorsparochie onlangs door de archivaris van de abdij van Zevenkerken (Sint-Andries) in verband gebracht wordt met de heerlijkheid Ter Straeten (HILLEWAERT E.A. 2011, 112, voetnoot 170).

parochies. De Sint-Salvatorskerk en de O.L.V.-kerk zouden elk aan de uiterste rand van de moederparochie gebouwd zijn, respectievelijk op het grondgebied van de parochie Snellegem en op het gebied van de parochie Sijsele. Deze hypothese verklaarde o.a. de korte afstand t.o.v. de 2 kerken.

De stichting van de O.L.V.-kerk vanuit de moederkerk Sijsele kan bevestigd worden op basis van 11de- en 12de-eeuwse bronnen. Waarschijnlijk werd de O.L.V.-kerk kort na de Sint-Salvatorskerk gebouwd, vermoedelijk nog voor het einde van de 9de eeuw²⁶. De stichting van de Sint-Salvatorskerk vanuit het Merovingische kroondomein van Snellegem is echter allesbehalve zeker²⁷. Vooreerst bestaan hiervoor geen doorslaggevende bewijzen. Bovendien heeft archeologisch onderzoek aangetoond dat de O.L.V.-kerk gesticht werd ten westen van de Reie en niet op de rechteroever van de Reie, zoals algemeen aangenomen werd²⁸. De O.L.V.-kerk werd m.a.w. gesticht op een terrein dat wellicht oorspronkelijk deel uitmaakte van de *pagus Flandrensis*. Dit doet de vraag rijzen of de O.L.V.-kerk gesticht is, na de vereniging van de beide *pagi* en nadat de Reie haar grensfunctie verloren had.

Het voorkomen van twee parochiekerken op korte afstand van mekaar toont in elk geval dat de vroegmiddeleeuwse nederzetting welvarend was. Wat de ruimtelijke en functionele indeling van deze handelsnederzetting betreft, zijn de gegevens vrij beperkt. In elk geval stond de nederzetting via een haven en een getijdengeul rechtstreeks in verbinding met de zee. De naam Brugge zou etymologisch verwant zijn met het Scandinavische '*Bryggia*', wat verwijst naar een aanlegplaats²⁹. De toponiemen Wic en Koetelwic, die voor het eerst voorkomen in 13de-eeuwse documenten, zijn mogelijk met deze haven in verband te brengen. De locatie van deze toponiemen is weliswaar onzeker. In het verleden werd aangenomen dat deze vroegmiddeleeuwse haven zich situeerde in de zone ten westen van de Lange Rei, meer bepaald ter hoogte van het Sint-Gilliskwartier³⁰. Recentelijk wordt het toponiem Koetelwijk eerder gelokaliseerd ter hoogte van de Koningsbrug, die de Koningstraat verbond met de Spiegelrei³¹. Tot de 10de eeuw, en tijdelijk nog in de eerste helft van de 11de eeuw, konden zeeschepen de stad bereiken via de Lange Rei; ze meerden aan ter hoogte van de natuurlijke depressie van de Spiegelrei³². De bewoning geassocieerd met deze aanlegplaats situeerde zich in de zone van de Koningstraat tot het Sint-Jansplein, op een iets hoger gelegen deel net ten zuiden van de depressie. Het gebied ten noorden van de Spiegelrei was drassig en werd omwille van deze reden pas rond 1200 bouwrijp gemaakt.

De handelsnederzetting die geassocieerd dient te worden met de havenactiviteiten, wordt omwille van zijn vorm het 'Groot Vierkant' genoemd. Deze zone wordt begrensd door de Groene Rei en de Sint-Annarei; beide zijn segmenten van de natuurlijke loop van de Reie. Verder vormden ook de Spiegelrei en de Kraanrei de begrenzing van dit vierkant. Vermoedelijk behoort het bouwblok tussen de Steenstraat, Wollestraat, Oude burg en Simon Stevinplein tot deze oude bewoningskern³³.

²⁶ MEIJNS 2011, 138-139.

²⁷ MEIJNS 2011, 139-140.

²⁸ HOLLEVOET 2011C, 103.

²⁹ GYSSELING 1971. DE BRABANDERE 2010.

³⁰ DE SMET 1948. RYCKAERT 1991, 40. RYCKAERT 1972.

³¹ DE MEESTER & SCHOTTE 2002.

³² De havenactiviteiten in en rond de Spiegelrei liepen door tot in de 13de-14de eeuw.

³³ HOLLEVOET 2011C, 104.

Het handelscentrum wint aan belang, wanneer de graaf van Vlaanderen rond de Burg een eigen machtscentrum uitbouwt³⁴. N.a.v. de invallen van de Noormannen werd een versterking opgericht, die de lokale bevolking moest beschermen. Wanneer deze versterking precies werd opgericht, is niet helemaal duidelijk. Op het burgplein werden ten noorden van de zandrug een gracht en een eerste wal/ophoging vastgesteld, die mogelijk in verband te brengen zijn met een eerste versterking. De restanten dateren uit het einde van de 9de eeuw³⁵. Mogelijk kwam de versterking reeds onder Boudewijn I (837/840 - 879) tot stand.

1.2.2.4 Volle middeleeuwen

In de historische binnenstad zijn slechts weinig contexten of vindplaatsen uit de volle middeleeuwen gekend. Mogelijk is dit o.a. het gevolg van de stand van het onderzoek. Tot één van de belangrijkste vindplaatsen behoort de Brugse Burg. Boven de hierboven besproken mogelijke restanten van de eerste versterking, werd een aanzienlijk ophogingspakket aangetroffen in associatie met een rij palen. Mogelijk gaat het hier om een verbreding van de zandrug, die op deze locatie opmerkelijk smal was. De palen dienden in dit geval wellicht ter bevordering van de stabiliteit. Op basis van dendrochronologie van de palen kon vastgesteld worden dat het ophogingspakket voor 950 tot stand gekomen is³⁶.

Rond de ophoging kwam in de depressie ten noorden van de zandrug een gracht met een breedte van ca. 12m voor.³⁷ Het boogvormige tracé van de gracht kon gevolgd worden vanaf de Hoogstraat, waar ze de zandrug waarschijnlijk doorsneed en aansloot op de Groene Rei. Het westelijke verloop kon slechts beperkt onderzocht worden tot onder het kapittelklooster. Het verdere verloop is onzeker. Mogelijk doorsneed de gracht opnieuw de zandrug en sloot ze aan op de depressie of de Groene Rei. Het is ook niet onmogelijk dat de gracht aansloot op een gracht, die zich tussen de Steenstraat en de Oudburg bevond en op die manier deel uitmaakte van de afbakening van een vroege stadskern.

Bovenop het ophogingspakket werd de Sint-Donaaskerk gebouwd. Het ging om een centraalbouw, meer bepaald een octagoon, omgeven door een ommegang. Ten westen van de ommegang situeerde zich de westbouw³⁸. De opgraving heeft spijtig genoeg geen rechtstreekse gegevens opgeleverd om de eerste kerk te kunnen dateren. Dit geldt eveneens voor het kapittelklooster dat zich ten noorden van de centraalbouw, boven de gedempte burchtgracht, situeerde en volgens de opgravingsgegevens tot een jongere bouwphase dan de kerk behoorde. Op basis van de opgraving kan enkel gesteld worden dat voor en omstreeks 950 belangrijke bouwactiviteiten plaatsvonden op het Burgplein.

Op het Burgplein werd op verschillende locaties ook een veldstenen muur aangesneden, die een min of meer vierkant areaal begrensd. Het zgn. *castrum* situeerde zich rond de oorspronkelijke burchtgracht en rond de kapittelgebouwen. Vermoedelijk maakten ook torens deel uit van deze versterking³⁹.

Verder gegevens over de interne indeling van deze elitaire site ontbreken volledig.

³⁴ DHONDT 1957.

³⁵ DE WITTE 1991, 93-98.

³⁶ DE WITTE, VAN STRYDONCK ET. AL. 2000, 179-182.

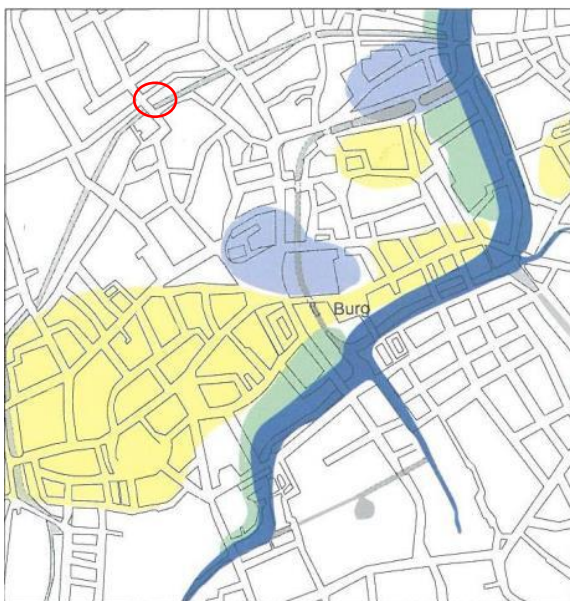
³⁷ DE WITTE 1991, p.101

³⁸ DE Vlieghe 1991.

³⁹ Mogelijk hoorde de veldstenen toren die in 1963 afgebroken werd naast het gouvernementspaleis tot deze versterking (DEVlieghe 1991, 84-89).

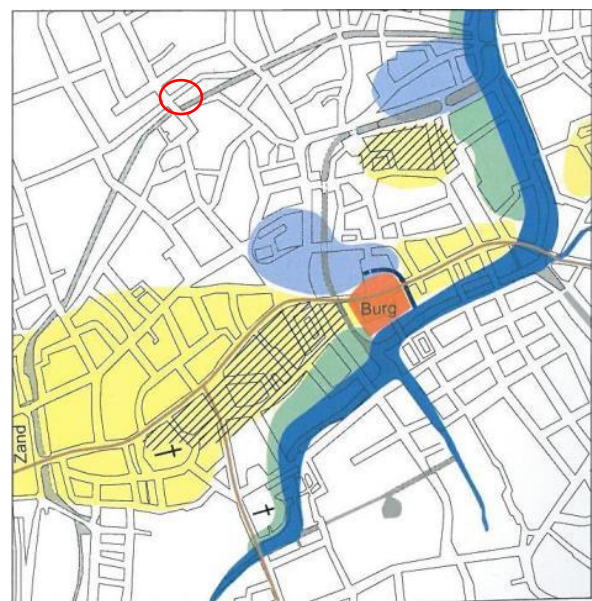
Stadshuizen uit de 10de-11de eeuw, zgn. Stenen, zijn in tegenstelling tot in andere steden, nagenoeg niet meer bewaard in de binnenstad. De vroegste resten van deze elitaire woningen zijn doorgaans te dateren in de 12de eeuw. Andere bewoningssporen uit de volle middeleeuwen, zoals ophogingspakketten, kuilen en grachten, komen wel verspreid in de binnenstad voor. Tot deze periode behoren bijvoorbeeld verschillende ophogingslagen en kuilen, aangetroffen aan de oostzijde van het Simon Stevinplein⁴⁰. Diverse waarnemingen leverden ook gegevens op m.b.t. de zone tussen de Oude Burg en de Steenstraat in deze periode. Uit de waarnemingen kan afgeleid worden dat het gebied ten zuiden van de Oude Burg bij de bedding van de Dijver hoorde en zeker niet bewoond werd in deze periode⁴¹. Verder werden bij rioleringswerken in de Oude Burg verschillende kuilen uit de 11de/12de eeuw vastgesteld, wat aantoont dat het straatracé op deze plaats zeker niet oorspronkelijk is⁴². Tijdens het onderzoek n.a.v. de bouw van het concertgebouw op het Zand werden een laag uit de 9de-11de eeuw en een poel uit de 11de eeuw aangetroffen, die afgedekte werden door een steriel zandpakket, dat mogelijk in verband te brengen is met het uitgraven van de Reie door de zandrug omstreeks 1127-1128⁴³. Volledigheidshalve dienen ook de site van het Bisschoppelijk Paleis en aan de Zwijnstraat vermeld te worden⁴⁴.

De reconstructiekaarten tot de 11^e eeuw lokaliseren het plangebied op zekere afstand van de bewoningskern.

Figuur 15: . Reconstructie van het landschap waarin de nederzetting die later Brugge genoemd wordt zal groeien. Het onderzoeksterrein is in rood aangeduid

Legende: midden blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug. Het onderzoeksterrein is in het rood aangeduid (HILLEWAERT E.A. 2011, 119)

Figuur 14: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de eerste helft van de 10de eeuw. Het onderzoeksterrein is in rood aangeduid

Legende: donkerblauw: burchtgracht, midden blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, oranje: burchtzone, bruin: wegas, arcing: bewoning. (HILLEWAERT E.A. 2011, 145)

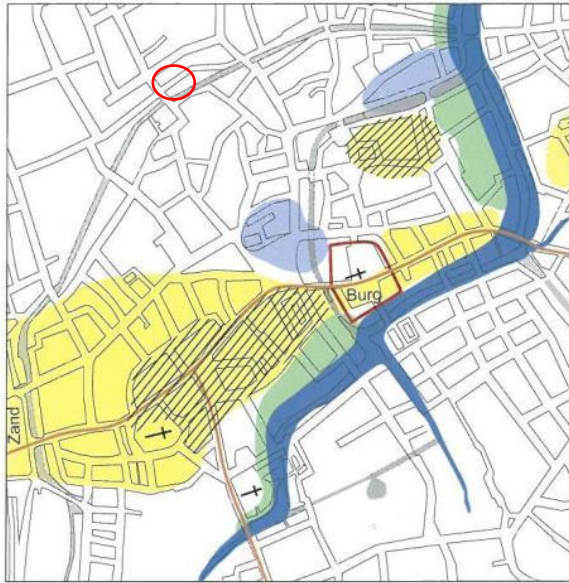
⁴⁰ HILLEWAERT 1995c.

⁴¹ DE GRYSSE & HILLEWAERT 2006, 54.

⁴² HILLEWAERT 1995d.

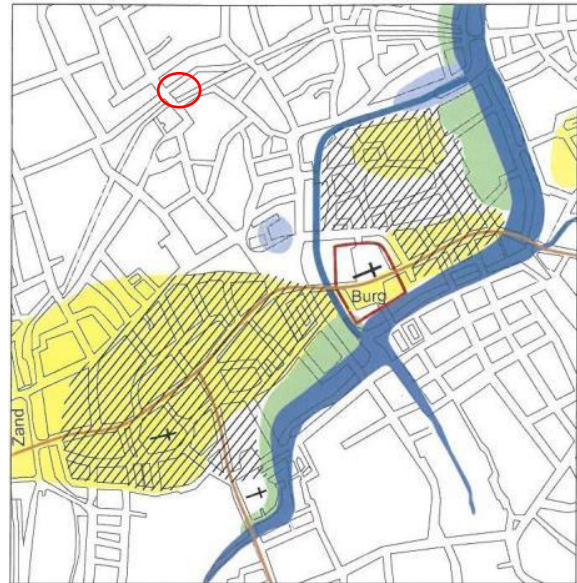
⁴³ HILLEWAERT 2000a, 161.

⁴⁴ HILLEWAERT 2000, 158;

Figuur 17: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de tweede helft van de 10de eeuw. Het plangebied is in rood aangeduid

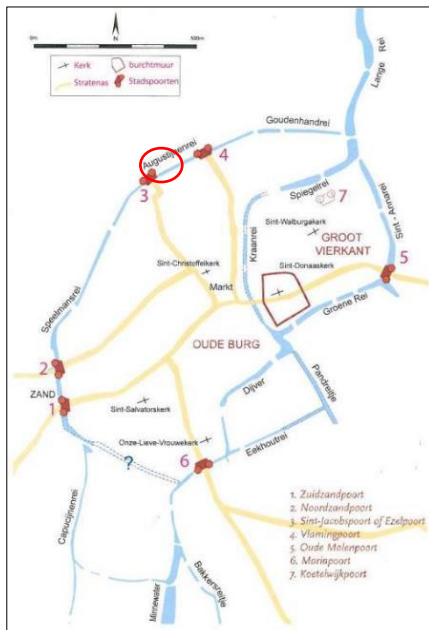
Legende: rood: burchtmuur, midden blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning. (HILLEWAERT E.A. 2011, 150)

Figuur 16: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de 11de eeuw. Het plangebied is in rood aangeduid

Legende: rood: burchtmuur, midden blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning. (HILLEWAERT E.A. 2011, 151)

1.2.2.5 *Het ontstaan van Brugge*

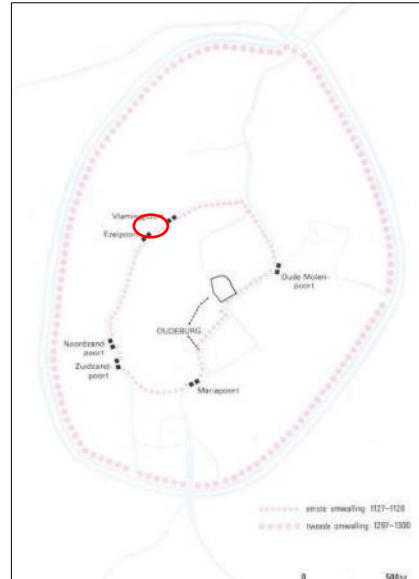

In het begin van de 12de eeuw breidde de stad zich verder uit in westelijke richting over de zandrug. Op basis van het huidige stratenpatroon kan afgeleid worden dat de ontwikkeling van de bouwblokken tussen de Markt en het Zand in min of meer concentrische kringen vanuit de Oudeburg gebeurde⁴⁵. Na de moord op Karel de Goede in 1127 werd het toenmalige stadsareaal begrensd door een eerste omwalling, die grotendeels het tracé van de huidige binnenreien volgt. De stad was toegankelijk via zes stadspoorten. De poortstraten vormen belangrijke in- en uitvalswegen en groeien later uit tot commerciële assen. Binnen de omwalling situeerde zich het Groot Vierkant, de kern op de centrale zandrug en de burcht.

Het onderzoeksterrein situeert zich net buiten de rand van de eerste omwalling, aan de Ezelpoort.

⁴⁵ RYCKAERT 1991, 64.

In de tweede helft van de 12de en de 13de eeuw groeit Brugge uit tot een belangrijke handelsmetropool. Brugge geniet faam als het exportcentrum van Vlaams laken. Engels wol wordt ingevoerd en in Brugge verwerkt. De economisch gunstige situatie zorgt voor een demografische groei. Buiten de eerste stadsomwalling ontstaan nieuwe wijken. In 1297 wordt gestart met de bouw van de tweede stadsomwalling. Aanvankelijk bestond deze uit een dubbele gracht, een aarden wal met houten palissade en negen stenen poorten. Het omwalde gebied correspondeert met het stadsareaal binnen de huidige vesten. De bestuurlijke indeling wordt aangepast. De Markt vormt het centrale punt met de poortstraten en waterlopen als scheidingslijnen tussen de verschillende wijken.⁴⁶

Figuur 19: Situering van de eerste en tweede stadsomwalling van Brugge, met aanduiding van het projectgebied (RYCKAERT 1991, 63.)

II. Projectgebied

Wanneer het terrein geschikt werd voor bewoning is niet gekend. De locatie aan de rand van een waterloop zal zeker geschikt geweest zijn voor bepaalde ambachtelijke activiteiten waarvoor de aanvoer van water cruciaal was. Op andere plaatsen in de stad, o.a. aan de Potterierei, werden talrijke sporen van ambachtelijke activiteiten aangetroffen.

Het plan van Marcus Gerards toont een gedetailleerd beeld van het projectgebied. Het projectgebied blijkt in 1562 reeds bebouwd. De woning is te zien als een diephuis (voorhuis en hoger achterhuis) naast een brede trap aan de zijde van de Speelmansrei. In 1580 was de eigenaar Jan Scapelijnc, in het tweede kwart van de 17^e eeuw verwerft Adriaen Gheeraerts het pand.

De vermelding van *Pottemaekers Straeteken* doet vermoeden dat hier sporen van ambachtelijke activiteiten, meerbepaald pottenbakkers kunnen verwacht worden. Aan de Ezelsbrug is een trapje richting het niveau van de Speelmansrei waar te nemen, wat impliceert dat er een bouwlaag aanwezig was op het niveau van de Speelmansrei. Deze bouwlaag valt samen met de huidige bestaande kelder. De huidige kelder onder het bestaande gebouw moet dus een kern hebben die ten minste teruggaat tot de 16^e eeuw. Via de opdrachtgever werden een ruim aantal foto's van de kelder bekomen. De kelder is ook in beschouwing genomen bij de opmaak van het beheersplan van het monument.⁴⁷ De vloeren zijn doorheen de jaren sterk aangepast naar het gebruik van de ruimte, met voorkomen van bakstenen vloeren, gecementeerde vloeren, natuurstenen vloeren, etc. De gewelven zijn op bepaalde plaatsen versterkt/verhoogd met balken in staal of beton.

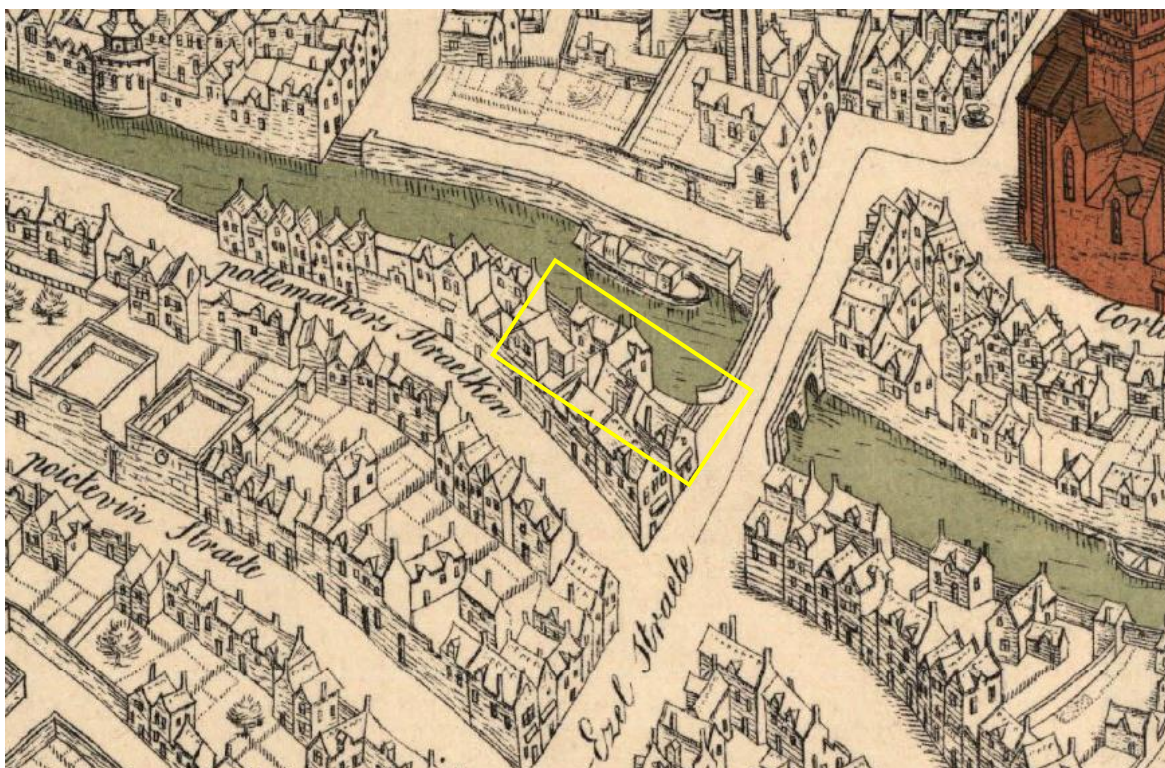
Op het plan uit Sanderus' *Flandria Illustrata* worden een rij gebouwen weergegeven aan de straatzijde van de Pottenmakersstraat.

⁴⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Brugge - oudste kern, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121224> (geraadpleegd op 15 september 2016)

⁴⁷ Archivolt, 2023.

Ook op de 18de en 19de-eeuwse kaarten wordt het projectgebied weergegeven als bebouwd. Op de 19^e-eeuwse kaarten is duidelijk te zien dat de footprint van het gebouwenbestand reeds overeenkomt met de huidige toestand. In 1781 kwam de burgerwoning in bezit van een geslacht van Brugse bakkers. Vermoedelijk werden de ruime kelders van de woning vanaf toen gebruikt als bakkersatelier. In 1862 kwam de woning in handen van een drukkersfamilie. In 1920 werd de woning openbaar verkocht en kwam het pand opnieuw in eigendom van een bakker. De laatste eigenaar van het pand was een meubelmaker. De meubelmakerij situeerde zich in de kelder van het gebouw. ⁴⁸

Op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen. Het projectgebied is grotendeels bebouwd. Aan de waterkant ligt een lager gelegen terras, net iets hoger dan de waterlijn, alsook een trap van aan de Ezelstraat naar de Speelmansrei. Dit terras is reeds te herkennen op de 19de eeuwse kadasterkaarten en is vermoedelijk een overblijfsel van de aanlegsteiger met trap aangegeven op het plan van Marcus Gerards.

Figuur 20: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Marcus Gerards, 1562 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

⁴⁸ Archivolt, 2023.

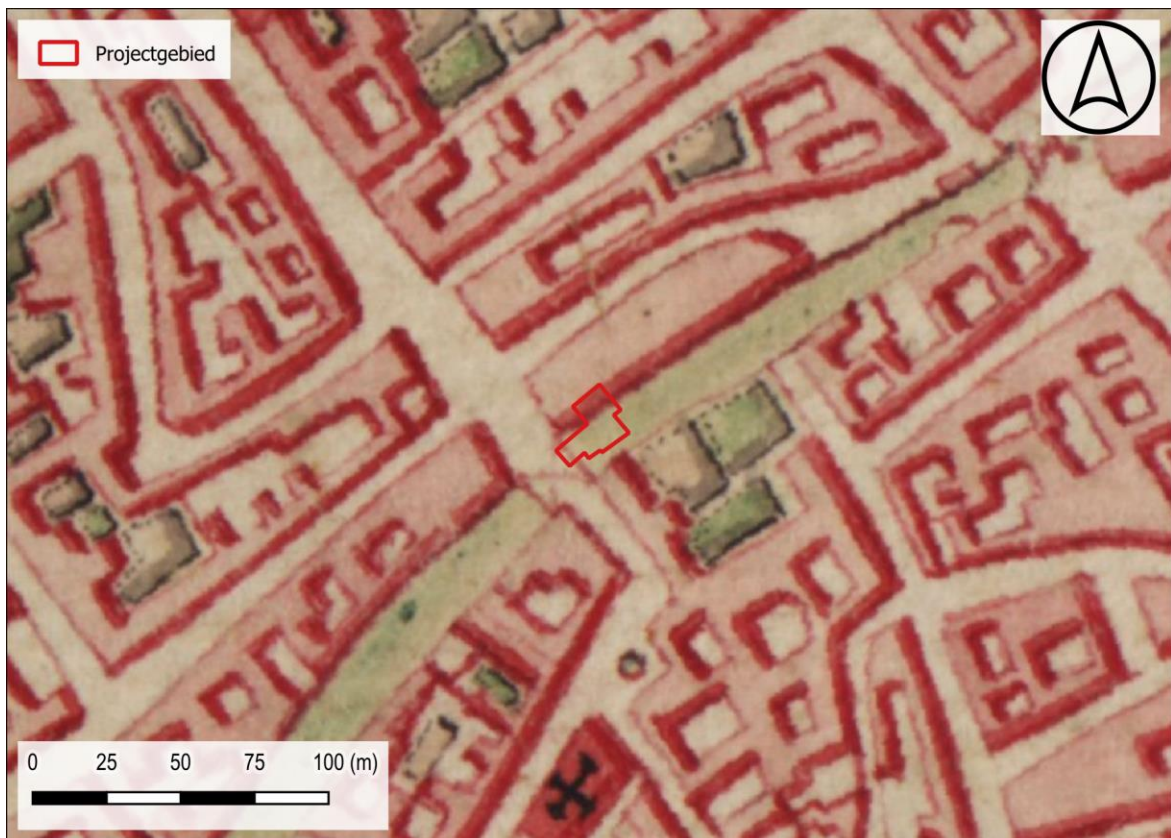
Figuur 21: Bestaande kelder.

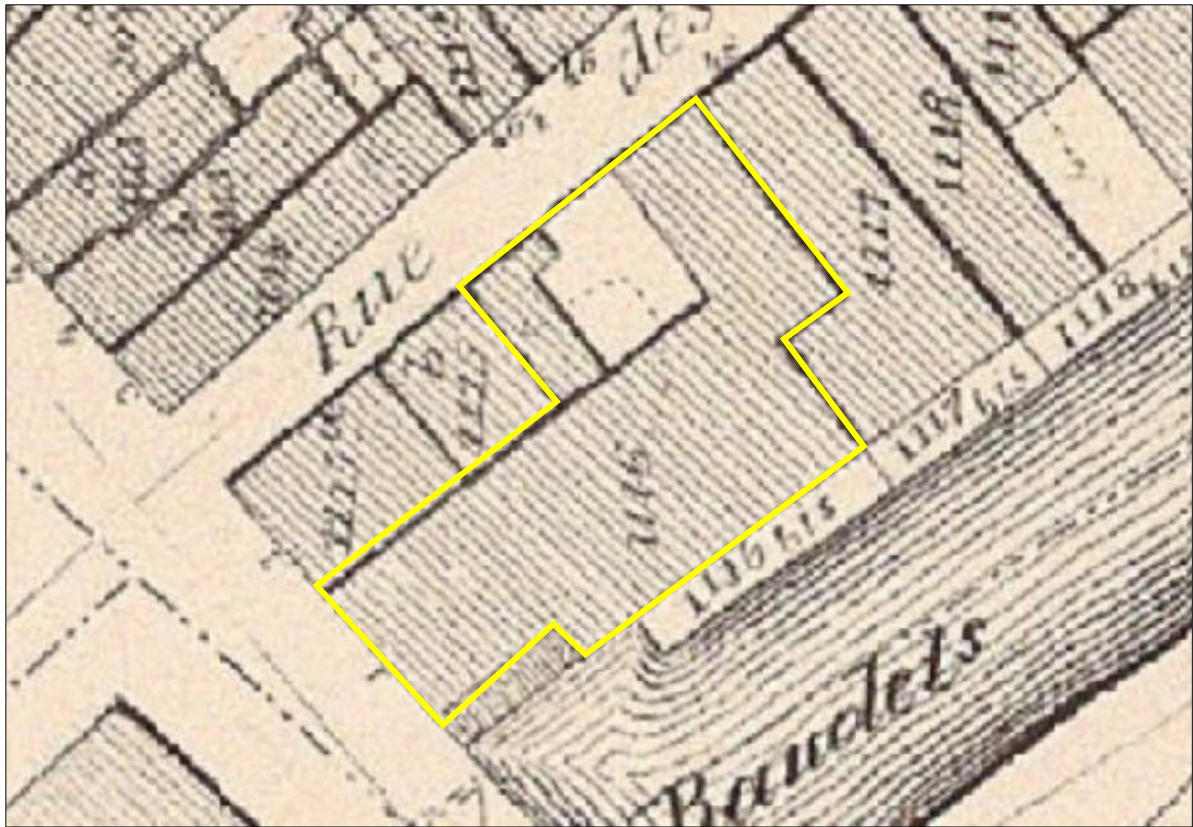

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het plan van J. Bleau, 1652 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

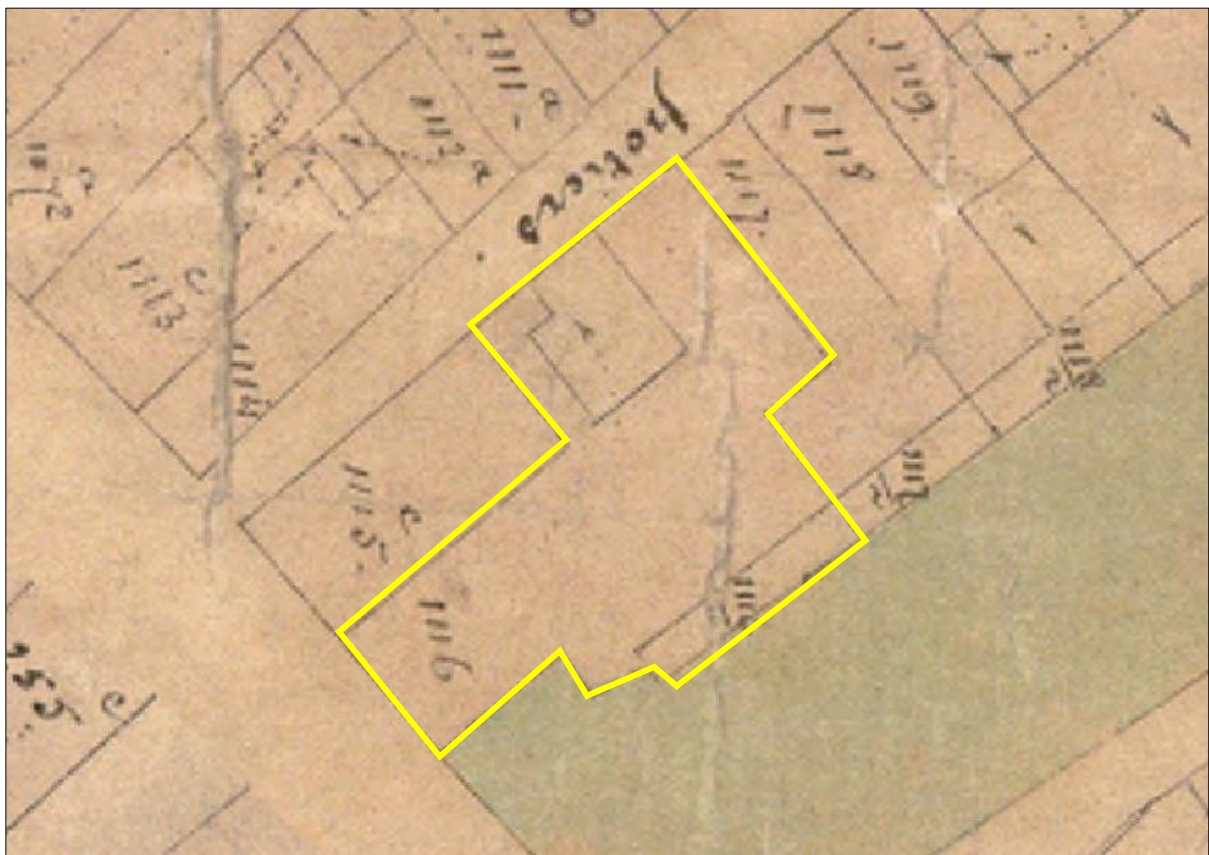

Figuur 23: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

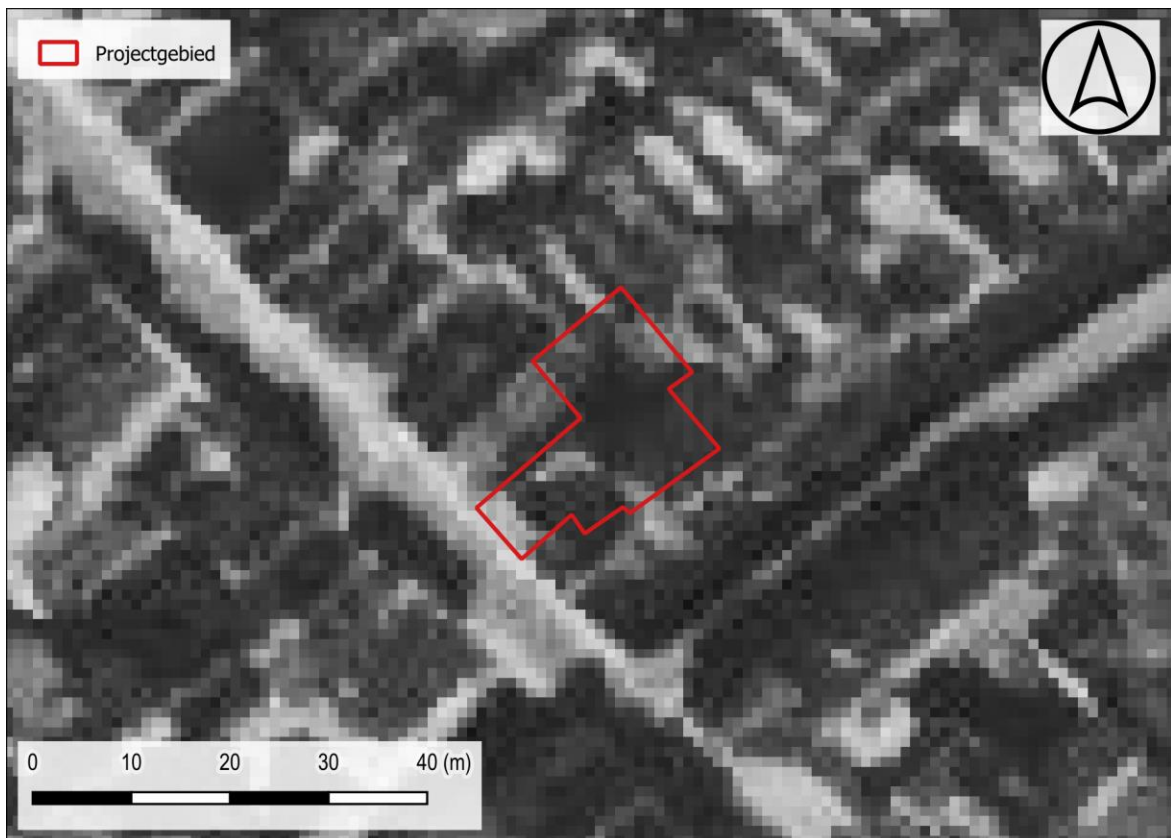

Figuur 26: Situering projectgebied t.a.v. de Poppkaart, 1865 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Situering projectgebied t.a.v. het kadasterplan van 1889 (Kaartenhuis Brugge).

Figuur 28: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)

Figuur 29: Reigefvel van de Ezelstraat 2 in 1975 (foto: Georges Manertz, collectie: Stadsarchief Brugge, nr. BRU001025011), geraadpleegd via <https://erfgoedbrugge.be>

Figuur 30: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt)

Figuur 31: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt)

Figuur 32: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt)

Figuur 33: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2022-2023(© geopunt)

1.2.3 Archeologisch kader

In de omgeving van het projectgebied is op verschillende plaatsen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Recent werd door Raakvlak een historische kelder onderzocht aan de Kartuizerinnenstraat 4. Uit dit onderzoek bleek dat bij onderzoek binnen historische kelders naast oudere vloerniveaus ook bouwsporen kunnen aangetroffen worden die teruggaan op een oudere kelderconfiguratie. De huidige gewelven van het gebouw Ezelstraat 2 zijn 17^e-eeuwse aanpassingen. Eventuele oudere dragers waren dikwijls opgebouwd in Doornikse kalksteen die een vlakke, houten roostering droegen. De originele zuilen staan niet altijd op dezelfde plaats als de huidige. Bij uitdieping van de keldervloer kunnen ook bouwsporen in het opgaand muurwerk zichtbaar worden.⁴⁹

Figuur 34: Het oudere vloerniveau onder de kelder in de Kartuizerinnenstraat 4, foto bekomen via Raakvlak.

⁴⁹ Contact met Frederik Roelens (Raakvlak).

Figuur 35: Aanzet originele zuil op andere plaats.

Ook relevant voor het projectgebied is een recent onderzoek aan Oude Zak 47. Op een vergelijkbare locatie, op de westelijke rand van de Speelmansrei, werden een aantal proefputten aangelegd. In de putten werden voornamelijk ophogingslagen opgetekend. Er werd één onderkant van een paalkuiltje aangetroffen en een aantal sporen van muuruitbraak. Er werd ook een greppel of gracht geattesteerd die mogelijk verband houdt met de eerste omwalling van middeleeuws Brugge. Het vondstmateriaal is te beperkt om een duidelijke datering of fasering aan de aangetroffen sporen en lagen te geven. Twee vondsten zijn te dateren in de Nieuwe Tijd en drie vondsten horen thuis in de Volle Middeleeuwen. (AOE – nota ID 24236).

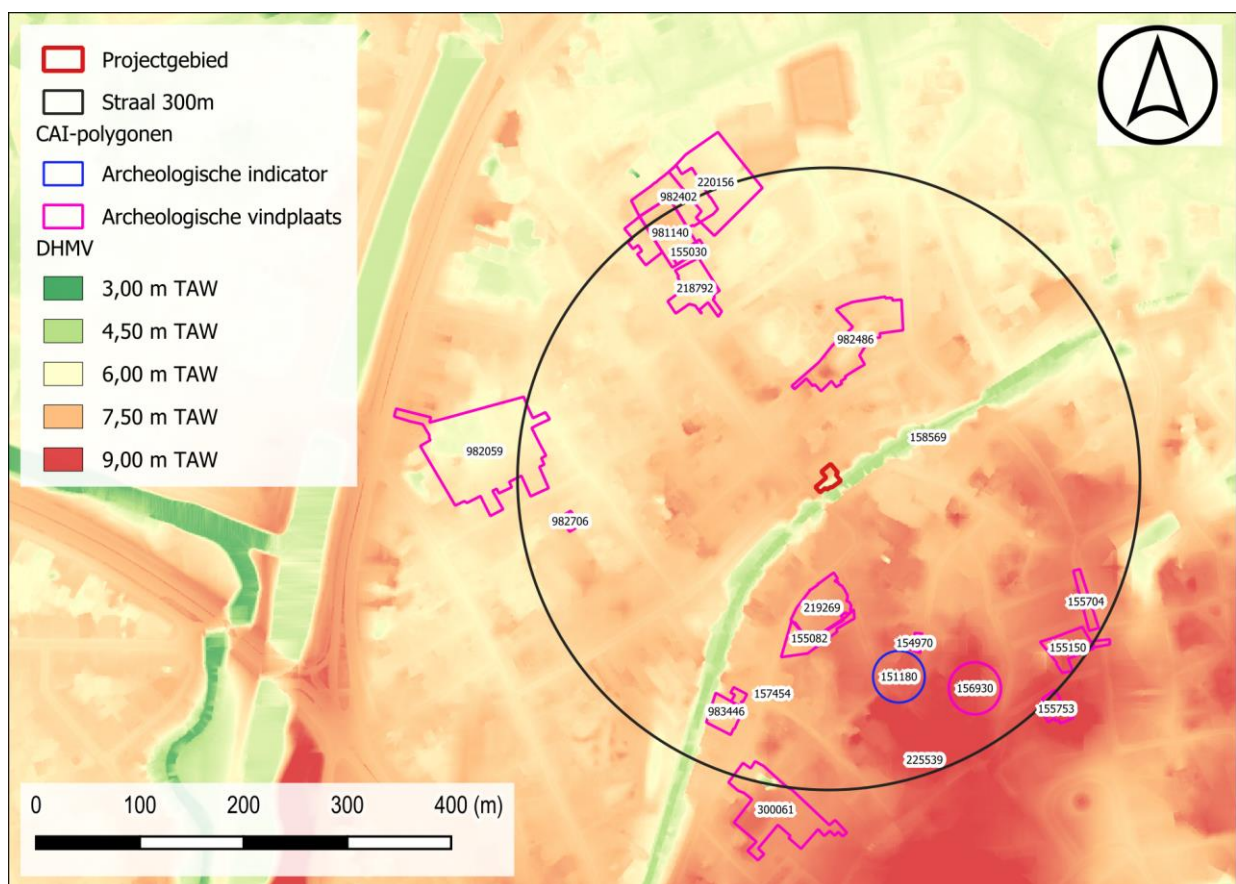
Precies ten oosten daarvan – op de hoek van de Leeuwstraat en de Moerstraat – werd tevens een proefputtenonderzoek uitgevoerd. Ondanks het aantreffen van sporen uit oudere historische periodes, meer bepaald in de middeleeuwen, zijn deze sporen te fragmentair en verstoord om over te gaan tot een advies naar verder onderzoek, een opgraving. Aanvullend bleek tijdens het proefputtenonderzoek dat het projectgebied onderhevig is geweest aan omvangrijke bodemingrepen van eerder jonge aard (nieuwe tijd of jonger) wat het potentieel op archeologische kenniswinst verder beperkt. (AOE – nota ID 21051).

Iets ten noorden van het projectgebied werd recent tevens een proefputtenonderzoek uitgevoerd. In een van de proefputten werd een duidelijk archeologisch niveau aangetroffen op een diepte van ca 1,2 m-mv (5.5 m TAW). De archeologische resten kunnen onderverdeeld worden in ophogingslagen, kuilen en bakstenen resten. De oudste aangetroffen sporen betreffen ophogingslagen die in de late middeleeuwen te dateren zijn.

Daaropvolgend werden enkele achtererfstructuren waaronder een bakstenen waterput gevonden (uit de late middeleeuwen/nieuwe tijden). Enkele ophogingspakketten/vergravingen bevatten ook laatmiddeleeuws/nieuwe tijden materiaal maar deze bevinden zich niet in situ. De aangetroffen resten getuigen van bewoning binnen het plangebied. Ook het vondstenmateriaal (volle/late middeleeuwen tot 20ste eeuw) getuigt van deze activiteiten. Het aardewerk (kannen, vuurklok, pannen, grape, voorraadpot) is een typisch huishoudelijk ensemble. Ook het botmateriaal (consumptieafval) en het bouw materiaal (tegels) getuigen van bewoning. Er werd voor een deel van het terrein een vervolgonderzoek in de vorm van een werfbegeleiding geadviseerd. (AOE – nota ID 16371)

Verder archeologisch onderzoek in de omgeving bracht sporen aan het licht van wonen en werken in de middeleeuwse stad.

Langs heen de Speelmansrei is tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd dat duidelijke structuren opleverde. Op andere plaatsen in de stad, o.a. aan de Potterierei, werden talrijke sporen van ambachtelijke activiteiten aangetroffen. Vooral ambachten waar de aanvoer van water noodzakelijk was, vestigden zich logischerwijs langs heen de Brugse reien. De Speelmansrei heeft daarenboven een archeologische waarde als zijnde de stadsgracht rondom de eerste stadsversterking van Brugge. Onderzoek binnen de projectgrenzen biedt een mogelijkheid om de voornoemde kennislacune in te vullen.

Figuur 36: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).

I. Archeologische indicatoren

151180	Metaaldetectie Karolingische periode: Een vermoedelijke schijffibula uit de 8/9e eeuw
158569	Historische studie Volle middeleeuwen: halfronde verdedigingstoren; enige overblijfsel van de 12de-eeuwse stadsmuur in Brugge
225539	Toevalsvondst Late middeleeuwen/nieuwe tijd: dierlijk bot van normaal consumptie-afval, glasscherven van beker, enkele muntvondsten (zilver) en grote aardewerkfragmenten van diverse types, dikke bakstenen funderingsmuur, kops-laags gemetst, bovenop baksteenpuin, mogelijk nabij de hoek van de structuur. Een 2de vrijstaande bakstenen muur met zelfde metselwerk, stevige structuur maar toch vrijstaande muur

II. Archeologische vindplaatsen

154970	Mechanische prospectie Volle middeleeuwen: scherven Late middeleeuwen: funderingsresten van de 14de eeuwse voorloper van het hof van Gistel 16 ^{de} eeuw: funderingen van een 16de eeuwse kelder die reeds bij het onderzoek van 1978 aan het licht kwam. Deze kelder lijkt overeen te stemmen met het dwarshuis dat we op de kaart van Marcus Gerards zien Bron: Verwerft D. & Huyghe J. 2012, Resultaten archeologisch onderzoek Naaldenstraat 7, Brugge, Raakvlak. Literatuur (2012)
155030	Mechanische prospectie 17 ^{de} eeuw: drie 18de eeuwse bakstenen grafkelders Bron: De Witte, H. 1983: Stadsarcheologie te Brugge (W.VI.), Archaeologia Mediaevalis 6, 44-45. Literatuur (1983)
155082	Mechanische prospectie Onbepaald: fundering van een aanbouw van de Sint-Jacobskerk Bron: De Witte, H. 1987: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W. VL.), Archaeologia Mediaevalis 10, 52-53. Literatuur (1987)
155150	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: laat-13de eeuws erf (met een ronde waterput uit vlechtwerk en daarin een kogelpot), tracé van de middeleeuwse straat, achterhuis (met latrine met bakstenen beerput met 16de eeuw materiaal)

	Bron: Van Eenhooge, D. 1994: Onderzoek in de Vlamingstraat te Brugge, <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 17, 57-58. Literatuur (1994)
155704	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: enkele muren en gewelven van kelders van een huizenrij verdwenen bij de heraanleg van de Schouwburgwijk in 1866 Bron: Hillewaert, B., Huyghe, J. & Van Besien, E. 2008: Archeologisch onderzoek in Brugge en het ommeland (W-VI.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 31, 62-64. Literatuur (2008)
155705	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: gemetselde put, in de put was een constructie van ijzeren staven, mogelijks resten van openbare waterleiding Bron: Hillewaert, B., Huyghe, J. & Van Besien, E. 2008: Archeologisch onderzoek in Brugge en het ommeland (W-VI.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 31, 62-64. Literatuur (2008)
155753	Mechanische prospectie Volle middeleeuwen: een met weinig materiaal opgevulde depressie met daarin heel wat archaeologica: aardewerkfragmenten, dierlijk botafval (waaronder een bijna volledig skelet van een paard), een pakket met opeengepakte visgraten, resten van lederen schoenen, een fragment van een kam uit dierlijk bot en allerlei kleinoden in metaal (fragmenten van pelgrimsinsignes, speelgoed, gespen, ringen) Late middeleeuwen: 4 rechthoekige bakstenen beerputten, bakstenen funderingen, bakstenen waterput, constructie bestaande uit houten palen en planken, 2 mest-/afvalkuilen Bron: Raakvlak 2011: Raakvlak Rapport. Archeologisch onderzoek. Niklaas Desparsstraat 12, onuitgegeven rapport. Literatuur (2011)
156930	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: Mest- en afvalputten, waterputten in hout, in deze putten heel wat archeologica Bron: De Witte, H. 1978: Brugge, <i>Archeologie</i> 1978.1, 21-22. Literatuur (1978)
157454	Mechanische prospectie Onbepaald: afvalkuilen/beerputten Bron: Redactie specialisten: Raakvlak, Archief (27-11-2008)
218792	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: 2 waterputten en een mestkuil

	Nieuwe tijd: ophogingspakket van ca. 1.5m dik Bron: Verwerft D. 2011: Verslag: archeologisch proefonderzoek Ezelstraat, Brugge, Raakvlak nota, Brugge. Literatuur (2011)
219269	Geofysisch onderzoek Nieuwe tijd: groot aantal grafkelders Bron: Sevenants W. 2014: Archeologienota m.b.t. geofysisch onderzoek in de Sint-Jakob de Meerdere kerk te Brugge, Triharch rapport 2014-2, Erps-Kwerps. Literatuur (2014)
220156	Mechanische prospectie 16de eeuw: ophogingslaag met aardewerk, kuil met recent bouwpuin (mogelijks uitbraakspoor) de bodem over de ganse strook waar het vroegere kazernegebouw stond, is hoogstwaarschijnlijk verstoord. Deze verstoring beperkte zich tot de middeleeuwse ophogingslaag Bron: ontbreekt
300061	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: Benen schedelpriem of mesheft, versierde handvat van mes of vork, "scheidelprieme" of haarnaald, tonwaterputten met daarin: esten van hazelnoot, walnoot, appel, vijg, braam, vlierbes, kers, aardbei, pruim, peer, rozijn. Op basis van pollenonderzoek ook druif en tamme kastanje, resten van biet, sporen van dille en zwarte mosterd, zaden en sporen van hennep; zaden van vlas, resten en pollen van wouw en kaardenbol, resten van korenbloem, hardbloem, spurrie, knopherik, schapenzuring, brandnetel, vogelmuur, zwarte nachtschade, paarse dovennetel etc., resten van rogge, broodtarwe en haver (haver enkel voor het brouwen van bier), versierde kacheltegels 18de eeuw: kronen geslagen tussen 1755-1787 Bron: HILLEWAERT B. & VAN BESIEN E. 2007, Het Prinsenhof in Brugge, Van De Wiele, Brugge 2007. Literatuur (2007)
981140	Controle van werken Late middeleeuwen: ophogingslaag Bron: Vanoverbeke, R. 2021: Eindverslag Opgraving: Brugge Ezelstraat – Weylerkazerne, Zone 2, BAAC Vlaanderen Rapport 1685, Gent. Eindverslag (archeologieportaal) (2021)
982059	Mechanische prospectie Late middeleeuwen/nieuwe tijd: een 3-tal kuilen, 3 grachten en greppels, 1 mogelijke depressie alsook 1 spoor dat later werd aangeduid als recente

	verstoring. Er konden 2 vondsten worden gerecupereerd. Het betrof 2 randscherven van een teil in rood aardewerk uit een kuil. Bron: Lefere, M. & Vanhecke, I. 2021: Rozendal (Brugge, West-Vlaanderen). Nota Vooronderzoek met ingreep in de bodem (fase 1). Deel 1: Resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem. Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge. Nota (archeologieportaal) (2021)
982402	Mechanische prospectie 10de - 12de eeuw: Onder het ophogingspakket werd een vrij donker grijs pakket aangetroffen dat als cultuurlaag werd geïnterpreteerd. In dit pakket werden enkele greppels en een mogelijke kuil aangetroffen. 14de-16de eeuw: ophogingspakketten. Bron: Van Laere, E. 2019: Nota Brugge, Weylerkazerne Zone 3, Gent. Nota (archeologieportaal) (28-10-2019)
982449	Mechanische prospectie Onbepaald: één greppel (o-w georiënteerd) 13de-14de eeuw: 4 kuilen, twee grijze ophogingspakketten aangetroffen 16de eeuw: 2 muurrestanten Bron: Van Laere, E. 2020: Nota Brugge Ezelstraat Weylerkazerne zone 1, Gent. Nota (archeologieportaal) (21-05-2020)
982486	Mechanische prospectie Onbepaald: twee kuilen met een puinige vulling Late middeleeuwen: verschillende ophogingspakketten aangetroffen. De oudste hiervan dateren uit de 13de-14de eeuw. Nieuwe tijd: 1 bakstenen waterput Bron: BOT B., VANBRABANT E. & VAN ESBROECK T. 2020: Sint-Jorisstraat 25-27 (Brugge, West-Vlaanderen) Nota, Sint-Michiels-Brugge. Nota (archeologieportaal) (01-11-2020)
982706	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: verschillende ophoginslagen 19de eeuw: 2 funderingsresten, waarvan 1 hoefijzervormig. Beide uit rode baksteen met een stevig cement (mogelijks resten van brouwerij <i>de Roos</i>) Bron: Bot B. & Vanbrabant E., 2021: Nota Oude Zak 38 (Brugge, West-Vlaanderen), Sint-Michiels-Brugge. Nota (archeologieportaal) (04-06-2021)
983446	Mechanische prospectie

	12de – 13de eeuw: onduidelijk of we hier te maken hebben met de aanzet van een gracht, kuil of een waterhoudende structuur. Het wordt doorsneden door een klein kuiltje met heterogene organische vulling dat een groot aantal vondsten opleverde en dat kan geplaatst worden in de 13de eeuw. Late middeleeuwen: Een ander spoor leverde een aantal vondsten op die ruim in de late middeleeuwen kan geplaatst worden (13de -15de eeuw). Het is onduidelijk om welke type spoor het hier gaat. Nieuwe tijd: Heel wat kuilen verstoren het aanwezige bodemarchief. In hun vulling bevindt zich bouwpuin en heel beperkt wat aardewerk. Bron: DECONYNCK J. & VERGAUWE R. 2021: Nota. Verslag van Resultaten Proefputtenonderzoek 2021L104. Brugge Moerstraat 56 – Leeuwstraat 3, Ghent Archaeological Team bv, Aalter.Nota (archeologieportaal) (2021)
--	---

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK

De opdrachtgever plant de gedeeltelijke sloop en renovatie van de gebouwen op een terrein tussen de Speelmansrei en de Pottenmakersstraat. Het volledige projectgebied is ca. 312 m² groot en is grotendeels bebouwd en verhard. Het overgrote deel van het perceel is onderkelderd. De bodemingrepen omvatten de aanleg van riolering, putten en het verdiepen van een keldervloer met 30 cm. De vloer van deze kelder bevindt zich op heden op een diepte van ca. 2,75 m onder het huidige maaiveld; op het niveau van de kade langs de Speelmansrei. De gecombineerde oppervlakte van de geplande ingrepen bedraagt 281 m².

Landschappelijk gezien is Brugge is gelegen op de overgang van de Vlaamse zandstreek en de kustpolders. De stad is gegroeid vanuit een nederzetting op de dekzandruggen langs de Reie die verder noordwaarts aansloot op de Zwingeu. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. Vanwege de ligging binnen verstedelijkt gebied geeft de bodemkaart geen informatie weer met betrekking tot bodemopbouw of archeologische bewaringscondities. Het sediment bestaat normaliter uit zand maar gelet op de ligging binnen een historische stadskern dient rekening gehouden te worden met een complexe verticale stratigrafische situatie waarbij meerdere ophogingspakketten en leefniveaus aanwezig kunnen zijn tot op aanzienlijke diepte. Tevens kan niet uitgesloten worden dat bodemontwikkeling in de top van de Pleistocene afzettingen is bewaard onder ophogingspakketten.

Op het cartografische materiaal is te zien dat het onderzoeksgebied gelegen is in het noordwestelijke kwadrant van de historische stadskern van Brugge, net buiten de eerste stadsomwalling van Brugge, vlakbij de Ezelspoort. Het terrein grenst aan de zuidelijke zijde aan de oude stadsgracht. Reeds op de oudste beschikbare cartografische en iconografische bronnen is ter hoogte van het onderzoeksgebied bebouwing weergegeven. De ligging aan het water doet vermoeden dat de omgeving gegeerd was voor artisanale activiteiten. De straatnaam Pottenmakerstraat versterkt dit vermoeden. Op het 18^e- en 19^e-eeuwse kaartmateriaal is te zien dat het plangebied integraal bebouwd is. Op de Poppkaart is de huidige gebouwenconfiguratie reeds duidelijk aangegeven. Doorheen de orthofotosequentie van de voorbije decennia is geen wezenlijke verandering op te merken inzake het gebouwenbestand binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. Op het oudste luchtbeeld is de huidige toestand reeds te herkennen.

In de Brugse binnenstad is reeds veelvuldig archeologisch onderzoek uitgevoerd, mede dankzij de werking van intergemeentelijke dienst RAAKVLAKE. Voornamelijk brengt het archeologisch onderzoek restanten van wonen en werken in de middeleeuwse stad aan het licht, zoals muurresten, kelders, resten van artisanale activiteiten, ophogingspakketten, beer- en waterputten etc.. Naast deze middeleeuwse resten zijn op verschillende locaties eveneens resten uit de Romeinse periode aan het licht gekomen bij onderzoek in de binnenstad. Deze vondsten wijzen er op dat Brugge reeds in de Romeinse periode een significante nederzetting was. Recent werd door Raakvlak een historische kelder onderzocht aan de Kartouizerinnenstraat 4. Bij het onderzoek werden restanten van een oude keldervloer, opgaand muurwerk en de aanzet van een originele zuil aangetroffen.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit resten van bewoning of andere

activiteiten in de vorm van bodemsporen. Gelet op de potentieel complexere verticale stratigrafie is, daar waar nieuwe putten worden gestoken, een proefputtenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode. Daar waar de kelder wordt uitgediept moet evenzeer uitgegaan worden van een significante trefkans inzake archeologisch erfgoed. Onderzoek in de Brugse binnenstad heeft immers reeds oudere vloerniveaus, funderingen en muurwerk aan het licht gebracht die bewaard kunnen zijn onder bestaande keldervloeren (bv. aan de Kartuizerinnenstraat 4). Vanwege het hoge potentieel en het vlakdekkende karakter van de ingreep wordt een opgraving als meest geschikte onderzoeksmethode ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

ARCHIVOLT VOF, 2023. Beheersplan Burgerhuis Ezelstraat 2, 8000 Brugge.

DE BRABANDERE F. 2010, Brugge, in: DE BRABANDERE F, DEVOS M. KEMPENEERS P. MENNEN V. RYCKEBOER H. & VAN OSTA W, *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Brussel, 55.

DECRAEMER S. E.A. 2012, Middeleeuwse onderzoeksresultaten uit kleinschalig onderzoek in Brugge, *Archaeologia Mediaevalis* 35, 94-98.

DE GRUYSE J. & HILLEWAERT B. 2006, Archeologisch onderzoek Nieuwstraat (Brugge, W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis*, 54.

DEMEESTER T. & SCHOTTE B. 2002, De Koetelwijkpoort en de Houtbrekersdam aan de Spiegelrei, *Brugs Ommeland* 42, 201-218.

DE MOOR G & VAN DE VELDE D., 1994, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 13 – Brugge*. Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

DESMET J. 1948, De Brugse WiIC-namen, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'émulation" te Brugge*, CXXXV, 112-117.

DEVLIEGHER L. 1991, De voorromaanse, romaanse en gotische Sint-Donaaskerk. Evolutie en invloeden, in: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 118-136.

DE WITTE H. 1988, Tien Jaar Stedelijke Archeologische Dienst. Ontstaan en doelstellingen, in: DE WITTE H. (RED.) *Brugge Onder-zocht. Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek 1977-1987*, Archeo-Brugge 1, Brugge, 11-42.

DE WITTE H. 1992, Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge van prehistorie tot het ontstaan van de middeleeuwse stad, *Westvlaamse Archaeologica* 8.2, 33-45.

DE WITTE H., VAN STRYDONCK M. E.A. 2000, Sint-Donaas en de Brugse Burg: dendrochronologisch onderzoek en radiokoolstofdateringen, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 184-186.

DHONDT J. 1957, De vroege topografie van Brugge, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* XI, 3-30.

D'HOOGHE K. 1991, Een belangrijke vestiging van leerlooiers in Brugge tussen 1300 en 1480: de gegevens uit de geschreven bronnen, In: VERMEERSCH, V. (ed.), *Jaarboek 1989-1990*, Brugge, 125-138.

GEIRNAERT N. 2011, Vroege religiegeschiedenis en plaatsnaamkunde. Vage sporen van de vroegste Brugse geschiedenis. In: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 143-144.

GYSSELING M. 1971, Een nieuwe etymologie van Brugge, *Naamkunde III*, 1-4.

HEYVAERT B. 2015: Archeologische prospectie Brugge Oude Gentweg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Monument Vandekerckhove afdeling archeologie Rapport 2015/15, Ingelmunster, p. 69

HILLEWAERT B. 1991A, Leerlooiers te Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 14, 3-4.

HILLEWAERT, B. 1991B, Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.- VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 14, 42-44.

HILLEWAERT B. 1991C, Spermalie, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B. m.m.v. THOEN H., Archeologisch jaarrapport 1989-1990, *Jaarboek 1989-1990 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 105.

HILLEWAERT B. 1991D, Zwijnstraat, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B. Archeologisch jaarrapport 1989-1990, *Jaarboek 1989-1990 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 107.

HILLEWAERT B. 1995A, Pandjeshuizen aan de Garenmarkt te Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 18.I, 42-43.

HILLEWAERT B. 1995B, *Biskajerplein*, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 83-84.

HILLEWAERT B. 1995C, Simon Stevinplein, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 84-85.

HILLEWAERT B. 1995D, Wollestraat, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 91-94.

HILLEWAERT B. 1996, IJzertijdvondsten uit recent onderzoek te Brugge (W.VI.), *Lunula. Archaeologia protohistorica IV*, Bruxelles/Brussel, 65.

HILLEWAERT B. 2000A, 't Zand, in: DE WITTE H.& HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 159-161.

HILLEWAERT B. 2000B, Het Jezüïetencomplex - Verversdijk (Verversdijk, Kandelaarstraat, Boomgaardstraat). In: DE WITTE H.& HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 155-157.

HILLEWAERT B. 2000C, Sint-Janstraat 15, in: DE WITTE H.& HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 159.

HILLEWAERT B. 2003, Sint-Andries (Brugge)-Kosterijstraat. In: BOURGEOIS J., BOURGEOIS I & CHERRETÉ B. (EDS.), *Bronze Age and Iron Age Communities in North West Europe*, Brussel, 264.

HILLEWAERT B. X, *Een middeleeuws kerkhof onder 't Pandreitje*. Interne nota. Brugge.

HILLEWAERT B., HUYGHE J. & VAN BESSEN E. 2009, Middeleeuwse onderzoekresultaten uit kleinschalig onderzoek in Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 32, 136-138.

HILLEWAERT B. & ERVYNCK A. 1991, Leerlooierskuipen langs de Eekhoutstraat, In: VERMEERSCH, V. (ed.), Jaarboek 1989-1990, 109-123.

HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge.

HOLLEVOET Y. 1991, Merovingisch aardewerk, in: VERHAEGHE F. & HILLEWAERT B. m.m.v. DE GROOTE K. & HOLLEVOET Y., Aardewerk uit de Oude Burgfase. In: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 150-152.

HOLLEVOET Y. 2011A, Het wegennet, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 42-45.

HOLLEVOET Y. 2011B, Romeinse vondsten en vindplaatsen tijdens de 1ste-3de eeuw n. Chr., in: De Inheems-Romeinse bewoning in Brugge en omstreken, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 45-68.

HOLLEVOET 2011C, Het ruimere historisch kader, in: De Vroege Middeleeuwen in Noordwestelijk Vlaanderen, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 96-110.

HOLLEVOET Y. & HILLEWAERT B. 1997/1998, Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis *Refuge* te Sint-Andries/Brugge (prov. W. VL). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen, *Archeologie in Vlaanderen* VII, 197-207.

HOLLEVOET Y., HILLEWAERT B. m.m.v. BAETEMAN C., BASTIAENS J., CROMBÉ PH. & SERGANT J. 2011, De eerste mensen in een veranderend landschap, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 14-35.

JACOBS M. & VERHAEGHE F. 1980, Laat-middeleeuws pottenbakkersafval op de Potterierei, *Brugs Ommeland* 20, 79-96.

JACOBS P, MARECHAL R, DE CEUKELAIRE M. & SEVENS E. o.l.v. DE BREUCK W. & DE MOOR G. 1993, *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België - Vlaams Gewest, Kaartblad 13, Brugge*. Belgische Geologische Dienst en Vlaamse overheid, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 38p.

JANSSENS, N. 2017. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Brugge Bалиestraat, BAAC Vlaanderen.

LOUWY S. 1992, Micropaleontologisch onderzoek van kalkresten uit leerlooiersputten te Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 15, 14-15.

MEIJNS B. 2011, De eerste sporen van kerstening in de Vlaanderengouw, in: HILLEWAERT B. E.A. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, p.127.

NGI Cartesius

NOTERDAEME J. 1957, De fiscus Snellegem en de vroegste kerstening in het westen van Brugge, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent XI*, 49-128.

NOTERDAEME J. & DEKKERS E. 1955, Sint Eligius in de Pagus Flandriensis. De kerk te Snellegem, *Sacris Erudiri VII*, 140-161.

RYCKAERT M. 1972, Brugse havens in de Middeleeuwen, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'émulation" te Brugge*, CIX, 5-27.

RYCKAERT M. 1991, Brugge. *Historische stedenatlas*. Brussel.

RYCKAERT M. 2011, de vroegste topografische ontwikkeling van het middeleeuwse Brugge, van de 9de tot het begin van de 12de eeuw, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 140-155.

SOERS K. 1987, *Assebroek*. Archeologische Inventaris Vlaanderen IX, Gent.

STAD BRUGGE 2009. Beleidsplan voor de open ruimte in de historische binnenstad van Brugge, deel 505 'Engels Klooster Nazareth'.

THOEN H. 1991, Gallo-Romeinse vondsten op de Brugse Burg, in: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 143-148.

VAN ACKER R. 1986, Prehistorische vondsten ten oosten van Brugge, *Westvlaamse Archaeologica* 2, 91-103.

VAN BELLE R. 2006, Een grafzerk van het voormalige Franciscanen klooster (Pandreitje, vroegere gevangenis) te Brugge, *Biekorf*, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde 106.3, 277-280.

VANDER HAEGHEN D. & ERVYNCK E. 1996, Onderzoek van botmateriaal uit de Brugse stadskern : de sites Garenmarkt, Willemstraat en 't Zand (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 19, 72.

VAN RANST E. & SYS C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

VLIERMAN K. 2011, Een nieuwe blik op de boot van Brugge, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 45-68.

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://kaartenhuisbrugge.be>

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)	4
Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	6
Figuur 4: Te slopen zone weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 5: Te slopen zone weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....	10
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	10
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	11
Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	11
Figuur 10: Hoogteverloop NO-ZW	12
Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)	12
Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)	13
Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)	13
Figuur 14: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de eerste helft van de 10 ^{de} eeuw. Het onderzoeksterrein is in rood aangeduid	19
Figuur 15: . Reconstructie van het landschap waarin de nederzetting die later Brugge genoemd wordt zal groeien. Het onderzoeksterrein is in rood aangeduid.....	19
Figuur 16: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de 11 ^{de} eeuw. Het plangebied is in rood aangeduid	20
Figuur 17: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de tweede helft van de 10 ^{de} eeuw. Het plangebied is in rood aangeduid	20
Figuur 18: : Reconstructiekaart van het Brugge van Galbert in het begin van de 12de eeuw, met aanduiding van het projectgebied (HILLEWAERT E.A. 2011, 152).....	20
Figuur 19: Situering van de eerste en tweede stadsomwalling van Brugge, met aanduiding van het projectgebied (RYCKAERT 1991, 63.).....	21
Figuur 20: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Marcus Gerards, 1562 (Bron: Kaartenhuis Brugge).....	22
Figuur 21: Bestaande kelder.....	23
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het plan van J. Bleau, 1652 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	24
Figuur 23: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt).....	24
Figuur 24: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt).....	25
Figuur 25: Situering projectgebied t.a.v. het kadasterplan van 1835 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	25
Figuur 26: Situering projectgebied t.a.v. de Poppkaart, 1865 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 27: Situering projectgebied t.a.v. het kadasterplan van 1889 (Kaartenhuis Brugge). .	26
Figuur 28: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt).....	27
Figuur 29: Reigeverl van de Ezelstraat 2 in 1975 (foto: Georges Manertz, collectie: Stadsarchief Brugge, nr. BRU001025011), geraadpleegd via https://erfgoedbrugge.be	27
Figuur 30: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt).....	28

Figuur 31: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt).....	28
Figuur 32: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt).....	29
Figuur 33: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2022-2023(© geopunt).....	29
Figuur 34: Het oudere vloerniveau onder de kelder in de Kartuizerinnenstraat 4, foto bekomen via Raakvlak.....	30
Figuur 35: Aanzet originele zuil op andere plaats.	31
Figuur 36: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).	32

BOORLIJST

CHRONOLOGISCH KADER

